

UKININKAS

tautiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Turinys:

Reikaluose raštų platinimo. *Red.*Knygnešis. Eilės. *Liepuks.*Paminėjimas Tėvynės Lietuvos. Eilės. *Liepuks.*Musų valdžia ir jos darbai. *Lioliškis.*Lietuva. Eilės. *Darbininkas.*Dainius ir Nemunas. Eilės. *Auksaplaukis.*Valščių raštininkai Lenkų Karalystėje. *Kaimietis.*Rusų valščius. Vertė *Gvildys.*Lietuviai bedieviai. *P. Aniuolas.*Pastarasis abrekas. *N.*

Žinios: Iš Lietuvos.

Kame logika ir teisybė? *Red.*

Atsakymai.

Prekė 15 kap.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

„Ukininko“² pardavinėjimas.

Ant metų su prisiuntimu „Ukininkas“ prekiuoja:

Prusuose (Vokietijoje) ir Austrijoje	2 markės
Anglijoje	3 šilingai.
Amerikoje	75 centai.
Lietuvoje (Maskolijoje) konvertuose	3 rubliai.

Prisiulymas.

Prisiulome skaitytojams perskaityti teipgi senesniųjų metų „Ukininką“, kur yra daug akyvų ir pamokinančių straipsnių. Ypatingai reikėtų susipažinti su senesniųjų metų „Uk-ko“ turiniu mus sandarbininkams, nes šiaip ima kiti rašyti ir galvoti apie tai, kas jau buvo senei parašyta ir išgalvota. Čion mes nurodysime bent svarbesnius straipsnius.

„Ukininkas“ 1902 m. Atsižvelgimas į pereitus metus. Kaip makedoniečiai kovojo už laisvę. Ginkime savo kudukius ir tikėjimą. Kaip lenkai gina savo tiesas. Valdžios spąstai. Kaip irlandai gina savo tiesas. Politiskas lietuvių padėjimas. Kova lenkų mokininių su rusifikacija. Apie spaudos leidimą. Keli žodžiai apie lietuvių ištrėmimą. Kur dingsta mūsų mokesčiai. Apie vaikų mokymą. Dvasiškija ir svietiška valdžia. Maskoliškos iškalos ir jų reikalingumas. . . .

„Ukininkas“ 1901 m. Kratos 1900 m. Valdžia šventvagiška. Nauji metai, naujas šimtmetis — seni vargai, seni rupeščiai. Rupeščiai valdžios apie apšvietimą žmonių. Dėlei muštynių su žydais. Apie slapta vaikų mokymą. „Tėvynės Sargas“ — kunigų sargas. Ant kumpos liepos ir ožiai šokinėja. Kaip augina lietuvius gimnazijoje. Naujas caro ukazas apie pirkimą žemės Lietuvoj. Maskoliškų mokyklų veisimas. Šunystės valdžios tarnų. Motiejaus Vatančiaus paminėjimas. Dėlei spaudos išgavimo. Vienybė — tai mūsų galybė. . . .

„Ukininkas“ 1900 m. Atsižvelgimas į pereitus metus. Musų buvis. Kas lietuvis tolyn į kovą. Kareivystė Maskolijoje. Musų kova. Ukininkų draugystės Belgijoje. Valdžia ir žmonės. Dar keli žodžiai apie valdžios geradėjystes. Galicijos liaudies universitetas. Persekiojimas laisvės žodžio, draugysčių ir susirinkimų. . . . Bukime atsargus. Nepasitikėkime ant kitų. Nauja gadynė Lietuvos ukininkystėje. Kratos šių metų.

UKININKAS

tautiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Reikaluose raštų platinimo

„Ukininke“ 1902 m. N. 8, straipsnyje „Sukaktuvės Artojų Draugystės“, yra paduotas užmanymas, kad „lietuviai inteligentai sutvertų Centrališką Komitetą,*“ sanariai kurio susižinotų su komitetais vietinių draugysčių, sutvarkintų jas ir nurodytų kelius darbavimosi pagal išgalėjimą draugystės sanarių.“ Lapkričio mėnesyje 1902 m. mes gavome atsiliėpimą apie tą pat dalyką. Pertaisę tą atsiliėpimą ir išbraukę jo dalį, mes čion jį apgarsiname:

„Svarbiausias dalykas Lietuvoj užvesti agitaciją**) susižinoti su visoms mažesnėms kuopoms tautiečių, kurių daugybė trokšta apšvietimo, ir naujų žinių.

Užvedus tokią tvarką būtų geriaus ir lengviaus ir parankiaus darbuotis ant Lietuvos labo, šviestis, ir prigriebti medegos apsišvietimui.

Suvienijus spėkas į vieną kuną, daug daugiau būtų galima atlikti, negu dabar, su išblaškytomis spėkomis

Svarbiausias dalykas rūpintis didesniu praplatinimu po Lietuvą lietuviškų raštų, (= *propaganda Red.*); tas tik tada bus galima atsiekti, kada bus užvesta nauja tvarka (organizacija. *Red.*)

*) *Centrum* (lotynų žodis) — vidurys; *centrališkąs* — vidurinis; *komitetu* paprastai vadina draugystės vyriausybę. *Red.*

**) *Agitacija* (lotynų žodis) — kurstymas; kalbant apie platinimą raštų, apšvietimo vartoja žodį *propaganda*. Iš „Artojų Draugystės“ įstatų matyt, kad svarbiausia jos užduotis ne agitacija, bet propaganda. Atsiliėpimui žodis *agitacija* visai netinka: reiktų pasakyti *tvarka, sudarumas, arba organizacija*. Nesuprantant kokio žodžio, nereiktų jo nė vartoti. *Red.*

Šiandien knygelių ir laikraščių gabenimas ir praplatinimas yra svarbiausias dalykas mūsų reikaluose, bei tai turime atydą atkreipti ant to plačiau.

Knygų ir laikraščių gabentojai neturėtų būti paprasti kontrabantnešiai, kurie dirba tik dėl todieninio „gešeto“, tankiai tą uždarbį prageria ir da kitiems ir košės pridirba, bet turėtų būti žmonės bent šiek-tiek suprantantieji reikalus tautos ir savo užsiėmimo ir papuolę į nagus neprietelių neprivirtų košės, bet pats, kaip patrijotai, kantriai nukęstų savo draugysčių šelpiami.

Keletui ypatų, dagi be tikro susipratimo yra didelei sunku ką nors ant labo tautos ir žmonių apšvietimo nuveikti... — Kartą nuo bandžiusios susitverti draugystėlės štai kas teko girdėti: „bepiga, kad butų visi teisingi žmonės, butų malonu ant svieto gyventi, bet dabar tik sunku matyti ir kęsti, kas dedasi!! Štai ir mus Bandierius prikalbino mus dėt pinigų laikraščiams išsirašyt. Gerai, susitvėrėme į draugystę, sudėjome pinigus, bet metai jau baigiasi, o nė laikraščių nė pinigų nėra! Tai kas mums iš to?! Už tai į sudą paduoti negalima... ir kęsk nuskriaustas; pirmiaus tas Bandierius toks buvo geras žmogus, toks geras draugas, o dabar pasirodo apgaviku — tai apšvietimas! tai lielvystė!?

Bandierius meta bėdą ant kitų: vieni, sako, neprisijuntė, kiti neparnešė. Teip viskas ir prapuola, tik vien lieka piktumas, neužsitikėjimas.

Jeigu taptų užvestas „Centrališkas Komitetas, tada, tikiuos, galėtume išvengti bent dalies nesmagumų ir nesusipratimų.

Kokiu keliu ir kaip turėtų būti įkurtas „Centrališkas Komitetas“, tikiuosi, kad geriaus žinot tautiečiai inteligentai.

Vardan man žinomų keletos kuopelių, trokštančių apsišviesti ir veikti ant labo Lietuvos, širdingai meldžiu tautiečių inteligentų pasirupinti įvykinimu „Centrališko Komiteto.“

Teip-gi da šiuo kartu primisiu draugystėms ir jų šanariams, kad į draugystę būtų priimami žmonės ištikimi, gana gerai istirti, kad paskui neatsirastų judosiai tarpe draugystės šanarių. Geriaus draugystėj turėti penkis gerus ir ištikimus šanarius, negu dešimtis žioplių. Priėmus į draugystę, reikia rupintis daugiau apšviesti šanarį, nes patarlė sako: „paikas draugas piktesnis ir pavojingesnis už neprietelį.“ *Liepuks.*

Perskaičius užmanymą „Artojų Draugystės“, o ypatingai atsiliepiamą Liepuko, reik teip suprast, kad „Centrališkas Komitetas“ tai yra vyriausybė, kuri susideda iš inteligentų, duoda draugystėms pamokinius, bet prie tų draugysčių nepriguli. Taigi „Artojų D-tė“ ir Liepuks su savo „keleta kuopelių“ nori patekt po valdžia svetimų žmonių, prie draugysčių neprigulinčių.

Toks užmanymas prieštarauja pamatiniam draugysčių įstatymui, pagal kurį kiekviena draugystė pati veda savo reikalus ir pati pasirenka sau vyriausybę

(komitetą) iš savo sąnarių. ⁵ Centrališką Komitetą gali susidėti tik iš pasiuntinių nuo kiekvienos draugystės Komiteto. Kad ant tokio pamato turi but paremta kiekviena draugystė, rodos, nesunku suprasti. Draugystės sąnarys yra ištikimiausias draugystės tarnas: kiekviens sąnarys aukauja draugystei dalį savo turto ir spėkų; draugystės turtas — sąnarių turtas; draugystės reikalai — sąnarių reikalai, ir tik sąnariams (o ne svetimiems) daugiausia gali rūpėti jų pačių reikalai. Beto įkunijimas draugystės užmanymų ir siekių suteikia draugystės sąnariams tam tikrą praktiką, t. y. išmokina juos atlikti draugystės reikalus lengvai, be didelių draugystės aukų, be didelių kliučių ir sugaišimo. Pašaliniai žmonės gali suteikt vieną — kitą gerą patarmę, inteligentai gali sustatyt projektą draugystės įstatymų, gali nurodyt sąnarių tiesas ir priderystes, gali įvesti šokią-tokią tvarką, bet visas tas patarmes apsvarsto ir priima, arba atmets draugystė; taigi valdžia sprendimo apie draugystės reikalus lieka rankose draugystės sąnarių, o ne pašalinių žmonių! Toki turi but pamatai kiekvienos draugystės, kiekvieno susivienijimo, žmonių, turinčių kokius nors bendrus reikalus (parapija, valsčius, viešpatystė ir kt.)

Jei da nežino tų pamatų mūsų tautiškos draugystės, arba, geriaus sakant, tų draugysčių vadovai, tai galime mes numanyti, kad tos draugystės yra labai silpnos. Kitos iš jų neturi nė įstatymų, nė savo kasos, nė vyriausybės. Tai, gali sakyti, ne draugystės, bet tik „kuopelės“, arba bureliai žmonių, trokštančių apsišviesti.“ Ir kaip galima, prie tokių sąlygų, tas kuopelės surišti vienybės ryšiu, kaip galima įkurti Centrališką Komitetą, jei tos kuopelės netur savo komitetu.

Todėl dabar negali svajoti apie Centrališką Komitetą, bet pirma reikėtų suvienyti „trokštančius apsišviesti“ bent tokiu būdu, kad, pristčius jiems raštus, galima būtų tuojaus atsimiti pinigų. Tai galėtų, žinoma, įvykt tik tuomet, jeigu visi, ką trokšta apsišviest, turėtų savo kasą, arba jeigu kas nors iš „kuopelės“, atėjus reikalui, apsimtų užmokėti už raštus pinigų — ne tik savo, bet ir savo

draugų dalį. Atsiradus tokioms kuopelėms turinčioms savo viršininkus – kasierius, galima būtų žengti toliaus: viršininkai tokių kuopelių turėtų tarp savęs susižinot o paskui išsirinkt iš savo tarpo tokius vyrus, kurie paimtų ant savęs rupestį raštų pristatymo. Tokiu būdu galėtų atsirasti „Centrališkas Komitetas“, kuris užsiimtų ne tik raštų pargabenimu iš užrubežės, bet ir pristatytų juos kuopelių viršininkams, atsimdami tam tikrą pinigų dalį.

Bet mums nėra nė reikalo laukti, kol atsiras toks Komitetas, nes ir dabar šiaip-teip gali įgyti sau dvasišką peną tie, ką to peno labai trokšta. Sunku, bet galima; tik reikėtų patobulinti keliai.

Dabar vartojami yra šie keliai: 1. siuntinėjimas po ryšeliu, per cenzurą 2. siuntinėjimas uždengtuose konvertuose. 3. knygnešių prekystė. 4. pasisamdymas knygnešio.

Perkratysime kiekvieną būdą platinimo.

1. Per cenzurą (ypatingai Varšavos) pereina viens-kits ryšulėlis nekaltų raštų, bet daug tampa gražinama. Nuo ko priguli perleidimas lietuviškų raštų per cenzurą (ar nuo augštesnės valdžios padavadijimo, ar nuo apsirikimo cenzoriaus, ar nuo jo upo), nežinia. Bet dėl tokio netikrumo kelio atsiranda neparankumas: kartais ne tik išeina bereikalingas sugaišimas, bet ir materiališka skriauda (išleidimai ant markių). Todėl kas nori gauti per cenzurą, turi rizikuoti užmokėti kaštus siuntimo ir negauti siuntinio.

2. Tikresnis jau yra kelias siuntinėjimas uždengtuose konvertuose. Tas kelias nėra teip baisus, kaip kitam rodos: tuo keliu eina daugybė uždraustų raštų visokiuose kalbose; tuo keliu galime ir mes naudotis. Tik reikia mokėti naudotis:

a) geriausia naudotis miesto pačtu, dagi adresu kokio miestelėno, pirklio, gaunančio daug laišku.

b) valščiaus pačtas ne visur gerai įtaisytas: laiškai kartais eina per rankas ir buna atplėšiami; todėl reikia

*) Išsirašant per pačtą „Ukininkas“ prekiuoja 3 rub., „Naujienos“ – 3 rub., „Varpas“ – 5 rub.

dabot, kad laiškas būtų įduotas pačiam adresatui į rankas, kad negautų ilgai gulėt valščiaus raštinyčioj.

c) adresas turi but vartojamas ištikimas: negali vartoti adreso tokio vyro, ką yra policijos persekiojamas, arba ką nesutinka su valsčiaus vyriausybe.

Bet siuntinėjimas raštų konvertuose yra per tai neparankus, kad jis prekioja 2—3, o kartais 4 syk braugiau; beto tokiu budu nedaug tegalima parsisiųsdinti.

3. Daug daugiau išsiplatina mus raštai per knygnešius. Jie tai yra tikrieji šviesos platintojai, ir ant jų labiausia turi but atkreipta mus atyda. Bet norėdami naudotis knygnešiais, mes turime teisingai spręsti apie jų užsiėmimą, jų padėjimą.

Knygnešis tai pirklys, kuris perka tavorus, paskui juos parduoda su pelnu ir iš to valgo duoną. Skirtumas tarp paprasto pirklio ir knygnešio yra tas, kad pirmas gali atvirai prekiauti, o antras prekiauja slapčia ir sugautas ne tik ką gali netekti savo turto, bet gali patekti į kalėjimą, kaipo didelis prasikaltėlis. Žinoma, nuo sąlygų prekystės priguli ir darbo pasisekimas.

Brangumas knygnešių tavoro priguli nuo kaštų pargabenimo ir knygnešio pelno.

Kaištai pirkimo priguli nuo šaltinio, iš kurio knygnešis perkasi knygas, nuo to, kiek perka ir ar iš syk pinigų užmoka. Perkant iš pirmųjų rankų, žinoma, galima gaut knygas už pigiausią prekę; mus išleistuvė ikšiol parduodavo knygnešiams knygas už pusę prekės. Mus laikraščių braugumas priguli nuo to, kiek knygnešis jų ima kas mėnuo; kas ima daugiau, tas gauna už pigesnę prekę.

Pergabinimas raštų per rubežių surištąs yra su didelėmis kliutimis, pavojimu ir rizika.

Brangumas pergabenimo (transporto) priguli nuo mokėjimo pergalėt kliutis. Paprastai našulys knygų sveria 2 pudu (80 svarų), ir į jį gali sutilpti apie 13-15 šimtų tokių knygų kaip „Ukininkas“ (2 laukų didumo, prekijuojančių apie 130—150 markių (apie 65—75 rub.) Kaštus pergabinimo galima taip apskaityt: kelionė į Tilžę 3—4 rbl., užlaikymas kelionėje 3—4 rbl., pergabinimas per

rubežių 5—6 rub., vieta ir kiti smulkus išleidimai 1—2 rub., arba vidutiniškai 14 rublių už 2 pudu (už 1 pudu išpuola 7 rub.) Kadangi, kaip minėta, į 2 pudu telpa 13—15 šimtų knygučių, tai po pergabenimo tik per rubežių (sieną) kiekviena knygutė tampa 1 kapeika brangesnė. Jei našulys, sverias 2 pudu, reik nugabent toliaus nuo rubežiaus, tai jis gali pabrangt sulyg 20—30 ir daugiau rublių, o per tai kiekviena knygutė gali pabrangti da ant 2—3 ir daugiau kapeikų.

Bet knygnešis negal pardavinėt knygučių be pelno, ir nieks negal to norėti: kas dirba, tas tur ir turėt visą užlaikymą (valgį, apsirėdymą, pastogę). Jeigu daleisti, kad Lietuvoj dienos užlaikymas keliaujančio knygnešio gali kaštuoti 50—75 kap., tai ne sunku apskaityt, kokį jis pelną turi imti nuo parduodamųjų knygučių: jei jis imtų jo 1 kap. pelno nuo knygutės, tai jis turėtų parduot 50—75 knygutes kas dien, jei po 2 kap., tai 25—35, jei po 5 kap. tai po 10—15 ir tt.; išeina teip: juo knygnešis mažiau knygų parduoda, juo daugiau jis turi imt pelno, arba kitaip sakant: juo daugiau yra perkančių knygas, juo pigiau gal knygnešis knygas pardavinėti. O kadangi perkančių knygas svietiško turinio yra labai mažai, ir pardavinėjimas knygų yra surištas su pavojum, todėl, rodos, negalėtų knygnešis parduoti kas dien daugiau, kaip 10 knygučių, imdamas nuo kiekvienos knygutės po 5—6 kap. pelno. O imant tiek pelno nuo paprasto didumo knygutės (2 lankų), mus išleistos, jau parubežėj jos negali but pardavinėjamos pigiau, ne kaip nurodyta ant apdarų.

Beto reikia atsiminti, kad, pirksdamas knygas už savo pinigus, knygnešis rizikuoja ne tikl patekt į nelaimę, bet ir prakišt savo sunkiai uždirbtą skatiką. O ta apystova teipgi atsiliepia ant knygų prekės. Dėlei tų priežaščių piekystė vien su svietiškomis knyगतėmis nėra galima, nes ji neatneša tiek pelno, kad iš jo galėtų knygnešis turėti duoną; per tai prekystė svietiškais raštais yra pašalinis knygnešių darbas, ir tankiausia jie tik tuomet perka tuos raštus, kada kas yra juos iš augšto užprašęs. Todėl pagal savo užsiėmimą mūsų knygnešiai veikiau gali but pavadinti karabelninkais, ką pardavinėja maldų

ir kitas dvasiško turinio knygas, abrozėlius ir kt., arba gali but pavadinti tiesiog kuntrabandnešiais, makarninkais, nes jie drauge su knygomis gabena visokius Vokietijos fabriku dirbinius. Kad tie keliaujantieji „karabelninkai“ ir „makarninkai“ pavirstų į tikriuosius knygnešius, reikia, kad atsirastų daugiau reikalaujančių svietiško turinio raštų. Kol tai įvyks, reiks gal da ilgai laukt. Dabar galima būtų, rodos, kad nors viens-kits „karabelninkas“ pavirstų į knygnešį. Bet tai priguli ne tik nuo knygnešių, bet ir nuo šviesos mylėtojų.

Kad knygnešis neprivalytų žiurėt ant svietišku knygų prekystės, kaip ant pašalinio daikto, reikėtų teip užvesti reikalą, kad koks nors viens knygnešis aprupintų plačią apygardą, kad užprašytų jo raštų kelios draugystės, kad jam atsilygintų, jo nenuskriaustų. Jei knygnešis galėtų pelnyti duoną vien iš svietišku knygų prekystės, tuomet kiti reikalai pavirstų į pašalinius ir jis netrukdomas kitų reikalų galėtų geriau platinti svietiškus raštus. Jei koks knygnešis turėtų daug laikraščių skaitytojų, jei daugelis pirktų nuo jo svietiškas knygučes, tai, žinoma, ir prekės tų raštų būtų žemesnės, nes daug parduodant galima pigiau pardavinėti.

Todėl draugystelės ir kuopos, norėdamos greičiau ir už pigesnę prekę įgyti svietiškus raštus, privalo tarp savęs susižinoti ir pasirinkti vieną knygnešį, kaip pristatytoją raštų.

Nuo knygnešio akylumo ir apsišvietimo teipgi gali prigulėti parduodamų raštų prekės. Mat yra lietuviškų knygų katalogai su paženklintomis yvairių raštų prekėmis, ir knygnešiai savo reikalą galėtų atlikti per laiškus, neprivalydami visiškai keliaut į Tilžę; beto, jeigu knygnešiai gerai suprastų savo reikalus, tai jie galėtų daug reikalų atlikti išvien, ar tai pirkdami raštus, ar tai juos parduodami: perkant ant syk daug raštų galima juos pigiai įgyti, o sužinojus kame yra trokštantieji apsišviesti veikiau galima juos aprupinti.

4. Bet raštų platinimas gali geriausiai pasisekti tuomet, jei patis šviesos mylėtojai suėję į draugystes, paims į savo rankas ne tik raštų platinimą, bet ir jų

gabenimą; jei sumanus, akylai, mylintieji tėvynę ir dori vyrai ves visus reikalus.

Pirmas reikalas tai raštų pirkimas. Tautiška draugystė, ką yra sau pastačius už gyvenimo siekį jieškoti šviesos ir ją platinti, gali visuomet tikėtis įgyti bent „Varpo“ ir „Ukininko“ raštus daug pigiau negu knygnešiai. Draugystė susipratus su mumis per savo pasiuntinį vėliaus neprivalo žygiuoti, bet gali apsisteliuoti raštus per laiškus.

Pergabenimas knygų per rubežių turi but pavestas sąžiniškam, akylam ir praktiškam knygnešiui. Kad gabenimas svetimo turto būtų atliktas su prigulinčiu dabotingu, galima nuo knygnešio pareikalausti nors nedidelės kaucijos, nes kits, nenorėdamas nė kiek rizikuoti, gali gabenti knygas be žinios parubežės sargų, nieko savo neprikišęs. Jei draugystė, gabenanti sau knygas, gyvena toli nuo rubežiaus ir nori, kad knygnešis atgabentų viską pats, tuomet, žinoma, kaštai gabenimo gali žymiai pakilti. Bet jei draugystė turi savo ištikimą vietą parubežėj ir gali raštus parsigabenti per savo ištikimus vyrus, tuomet, žinoma, kaštai gabenimo gali but daug mažesni. Kad platinimas eitų gerai, tai reikia, kad raštai negautų gulėt. Geriausia, žinoma, kad gabenanti raštus draugystė aprupintų raštais ne tik save, bet ir kitas draugystes. Tame užsiėmime, žinoma, turėtų but užlaikoma tokia paslaptis, kokia tik yra galima: apie slaptinius darbus, apie prigulinius prie jų žmones, turėtų žinot tik tie, kuriems reik žinot, kurie pats aukauja savo laisvę.

Besidarbuojant ant tos pačios dirvos ilgesnį laiką, gali atsirasti tam tikra praktika, akylumas, naujos naudingos pažintys, nauji kareiviai ir aprupintojai tautos reikalu.

Jei kokia tautiška draugystė būtų pakaktinai stipri, turėtų tvirtus išmintingus vadovus, gerą organizaciją ir būtų suėjus į vienybę su Lietuvių Demokratų Partija, kaipo jos sąnarys, jeigu ji prisidėtų prie išleidimo mus raštų, tuomet, žinoma, ji galėtų platinti raštus da ant geresnių sąlygų, negu tos draugystės, ką prie mus partijos nepriguli: ji galėtų gauti raštus ant pilnos valios, galėtų

su jais elgtis taip kaip su savo išleistais raštais, tai, dalindama dykai, tai imdama pinigų už juos, tai rinkdama aukas vieton užmokesčio už raštus ir tt.

Tikimės, kad kilant apšvietimui ir šits svarbus reikalas įstos į prigulinčias vėžes.

Knygnešis.

Šviesus mėnulis padangėj žiba,
Aplink žvaigždėlės mirksi ir kliba;
Mėlyna, aiški, plati padangė,
Norint naktelė jau atsidangė . . .
Nutilo oras, nepučia vėjas,
Miega gyvūnas, akis sudėjęs,
Tiktai nemiega augštas kalnelis,
Po kuriuo teka sraunus upelis;
Per žydžius, žvirgždus vanduo vis rieda,
Ant kalno medij lakštingals gieda,
Tenai jaunimo girdisi dainos,
Klausant liudnumas ant džiaugsmo
mainos . . .

* * *

Nakties tamsumas, kas gyvas miega,
Ir vėjas kaukia nešdamas sniegą;
Padangėj juodi debesys žlugso;
Pažemėj oras biaušus ir niukso,
Nėra m nūlio, nėra žvaigždelių,
Negirdėt niekur gražių dainelių:
Ant žmogus eina, kiek susitraukęs,
Ką tik per upę briedęs, ar plaukęs,
Ant pečių sunkų našulį turi, —
Ar kas negriebia, į šalis žiuri.
Dairosi, kraipos, ar kas negaudo,
Gal čia jau mirtis — gal gudas šaudo, . . .
Tai mat jis velka dvasišką peną,
Sąnariai braška — sunku, net stena. . .
Tai tau, lietuvi, parneš „Naujienas“,
Linksmi skaitys per kelias dienas
„Vienybę“, „Varpą“ ir „Ukininką“ —
Jis viską velka, kam kas patinka;
Džiaugsis nevienas karštas lietuvis,
Kad neprazuvo jojo liežuvis,
Džiaugsis lietuvi ir lietuvaite,
Radus dainelę, ar pasakaitę,
Palinksmis širdį, nuramįs dvasią,
Teip nuvargusią, visai nedrąsą:

*

Skaitys vargdieniai, vyrai mokinti,
Ką laisvę, tautą moka branginti;
Skaitys daugybė žmonių, ką vargsta,
O iš jų vargo didžiūnai tarpsta,
Pamatys savo vargų šaltinį,
Pajus, kad kraują, jau paskutinį,
Jau baigia gerti dielių daugybę,
Kad žmonių tarpo vieši kvailybė . . .
Štai tarpu audrų, užiančio vėjo,
Lyg kas suriko, lyg subildėjo,
Greit supyškėjo balsas šautuvo, —
Žmogus, kurs pundą nešė, pargriuvo,
Kojomis spardo, rankomis maišo,
Rodosi guolį jisai sau taiso;
Kriokia krutinė, burną atdarė
Ir skaudžiu balsu, šiuos žodžius tarė:
„Dieve mieliausias, mane vargelį
Priimk į dangaus malonią šalį.
Aš apšvietimą skleidžiau po žmones,
Suteik tik meldžiams man tas malones,
Peršovė gudas mane nekaltą,
Nubėgo kraujas, sąnariams šalta,
Matau gyvybę jau paliks kuną,
Labiausiai gaila, kad knygos žūna:
Didelis šmotas to apšvietimo
Nueis ant nieko ant prapuolimo;
Kvėpuot nustoti, daug lengviau būtų,
Kad tasai pundas knygų nežuotų.
Da kiek kalbėjo, pask' sudrebėjo,
Ir dvasia kuną palikt turėjo.
Nuvezė knygas į puikius rumus,
Ten pažiūrėję padarė dumus
O ten, kur žmogaus mirta, gulėta,
Didelė kraujo bala pribėgta
Išgirdo žmonės; ant liudnaus veido
Ašaras gailias greitai išleido,
Keršijo vieni, kiti raudėjo.
Po laikui keršyt, raudot nustojo.

*

Praėjo laikas, vėl atsirado,
Kuris Lietuvą gynė nuo bado:
Laikraščius vilko, knygas tranavo,
Pakol žandarai jį nesugavo,
Potam išgujo jį į Rosiją.
Sako: „te dvesia, tegul kirmija!“
Uždėj' ant žmogaus nelengvą našta,
Mat sulaukysia Lietuvos raštą *

Vėl tamsi naktis siuntantis vėjas ...
Davė pinigų žmogus atėjęs
Sargui rubežiaus, — tas punda ėmęs
Parnešė greitai, sau įsirėmęs,
Ir pamokino, kaip reik dabotis,
Mat su tuo pundu tur gerai klotis;

Ir su tuo pundu gaa gerai klojos,
Nes neužilgo jis vietoj stojos
Žmonės pagriebę į rankas savo,
Teip godžiai skaitė, paguodą gavo.
Nusiramino, šviesos ėgijo,
Niekšą plėšiką žino — nebijo

Oi sunkūs laikai, sunki gadynė,
Kad mus tėvynėj šviesą užgynė.
Jei kurie šviesą yr numylėję,
Dėl žmonių labo spėkas padėję,
Tokių sugriebia, Sibiran gena
Namuos kaimiečiai vargiai gyvena,
Ir žemę knisa, ir giliai knibia:
Tur išmaityti tą minią riebią
Liepuks.

Paminėjimas Tėvynės Lietuvos.

Lietuva, Tėvyne, ko snudi, ko lauki,
Dėlko-gi nelaisvės pančių nenutrauki,
Kurios tau uždėjo priešai mus goslingi?
Pranyko senovė ir vyrai garbingi,
Ką tave guodojo ir krauju aplaistė,
Kada tave gynė, kada kardais švaistė,
Žydėjo Lietuva galinga ir tvirta:
Jos vaikų narsybė dideliai pagirta.
Kurie ką vergauti, ką jungą nešioti,
Velijo numirti, kvėpuoti nustoti.
Teip laisvę, Tėvynę ir kalbą branginti
Nuo priešų mokėjo narsiai atsiginti,
Mylėjo Tėvynę narsingi vadovai:
Gyvastį aukavo, ir atėjus kovai
Nebuvo goslybės apvilti, prigauti. —
Kas gyvas už laisvę, už tautą kariauti
Ejo — ir tėvunas, ir prastas kareivis,
Nugando, drebėjo plėšikas ateivis —
Pamatęs lietuvių narsumą ir galę
Kogreičiausiai gryžo vėl į savo šalį.
Ir toli pasviečiuos, rubežiais apjuosta,
Upeliais ir girioms turtinga išpuosta,
Ir žmonės prielankūs, teisingi malonūs;
Doringi, jauslingi, išmanūs, pažmonūs:
O meilė tarp jų, kaip ugnis, liepsnojo,
Per tai tepa įveikti jų nevaliojo,
Nors vietoje Dievo, garbino dievačius,
Bet dorą didesnę, ne kaip prašalaičiai —

Kryžiai turėjo; jieji katalikais
Vadino tad save, bet tikrais plėšikais —
Visur save rodė — tikri kanibalai,
Per tai jų nevyko biau rūšis idėalai.

Šiandieną ta žemė, ta tauta garbinga
Sulaukė likimo didelei graudingo.
Sunku ir atminti, da sunkiaus girdėti,
Kad visus skriaudimus Tėvynės išdėti —
Plėšia pusiau širdį, kraujas kune senka,
Liudnumui išreikšti spėkų neištenka.
Savųjų valdonų ir laisvės nebteko,
Nevidonai duobes iškasė ant tako
Ir nuolatos laukia, kad Lietuva griutų,
O pagal jų norą jiems pergalė būtų
Daugel išbėgiojo, daug nukentė brolių,
O į vietą jų prigrudo maskolių.
Kurie kas valandą lietuvių skandina.
Kas brangu lietuviams, jie po kojų mina;
Lietuviams nelaisvės retėžius užkrauja,
Katrais neišlaiko, ta jau ir papjauja,
Daug mirė, daug kenčia, daugis iš-
keliavo,

Palikę tėvynę mylimąją savo;
O vis-tai iš rankų mus priešų sulaukti! ...
Kaip galim tylėti, kaip prieš tą ne-
šaukti!

Štai Vilnius, štai Trakai, štai pilis
tvirtynės,
Tai mums brangenybės, tai turtas
tėvynės,
Bet liudna kad juų tik ženklas
telikos,
Jau griuva, jau dušta, rodos uolos
plikos;
Bet ir tiek pamačius da skudrina
širdį,
Tarytum da giesmę vaidelioto girdi
Tos pilis išgriautos, žyngios išnyko,
Tik Vilnių dalelė po katedra liko,
Ten matant tą murą, atsimen senovė,
Kur ugnis šventoji kurentis neliovė,
Ir dieną ir naktį tenai Vaidelytės
Ta ugnį kurenos, lietuvės mergytės,
Ten vieta da žymu, kur aukas
jos dėjo,
Pakraščiuos dvi vietas — dievaičiai
stovėjo,
Daugiau įpatingo nieko nematyti,
Nes murai katedros tvirtai ap-
statyti...
Pas katedrą bokštas — ten varpai
kaboje,
Ten, sako, gadinėj dideliai senoje, —
Nelaimės ar karės Lietuvą naikino
Ten rinkosi kuopos, dievaičius
ramino,
O Krivų-Krivaitis įlipęs į bokštą
Sakė žmonėms aiškiai, ko dievaičiai
trokšta;
Tada nuolankiausiai pildė dievų valią,
Ir gynė Lietuvą, laisvą savo šalį...
Viskas atsimainė, viskas kitaip virto,
Nes skaudus likimas tėvynę pa-
kirto.....
Ant Vilijos kranto kalnas Gedinimo,
Kur protėviai mūsų pilį nulipino
Ir bokštą pastatė, o šiandien tik
vietos,
Mus tėvų-tėvukų su kraujais aplietos:
Pilis baigia griuti, o bokštas suvargęs,

Mums brangią tą vietą ateivis
apžergęs!
Ak liudna ir graudu, sunku ir
atmyti —
Senovės tvirtynę griuvant pamatyti,
Griuvėsiai sutrupe, subirę į šonus...
Ant viršaus užlipus, vėjelis malonus.
Ir kvepia žolynai, ir matos į toli,
Ten — sargas parodė: (Ak tu, brangus
broli!)
Kartuvių stovėta, prie tokių kup-
stelių.....
Net širdis apalpo. nutirpau ik kelių
Ir duobės da vieta, prie takelio arti,
Ten ešą kunigai du guli pakarti.
Tas dėjosi mat laikuos Muravjov'-
Koriko.)*
Per kurį Lietuvai tik ašaros liko,
Nes jisai Sibirą išvijo daugybę.
Likusiems užkrovė nešioti sunkybę,
Ir Vilnių, Lietuvos sostvietę gar-
bingoj —
Ateiviai padarė permainą juokingą:
Viskas, kas tik yra lietuviška, sena,
Tą arba naikina, ar toliaus gabena,
Atvirai meluoja, neteisības plepa,
Vis rusišką kiša, lietuvišką slepia;
Lietuvišką kraštą Gudija vadina,
Kas lietuviams brangu, tą po kojų
mina;
Gudiškus paveikslus Lietuvoje stato,
„Čia buvo Gudija, ir bus“ — drąsiai
sako,
Tikrus tėvąvinius apkala, uždaro,
Be sudo kankina, į Sibirą varo....
Toki atminimai man širdį suspaudė,
Nulipant nuo kalno, dvasia orą
gaudė.....
.....
Daug amžių praėjo, pas mus visaip
ėjos,
Tai linksmos, tai liudnos naujienos
girdėjos,

*) Muravjovas tapo atsiųstas į Vilnių 1863 m. gegužės mėn. numalšinti maištui. Red.

Bet šiandien nelengva tas painias
atrasti,

Dėlko-gi Lietuvą nor kapuos užkasti
Netik svetimtaučiai, bet tautos vaikeliai
Daug yr priešininkų brangiai savo
šaliai,

Tie, vieton Lietuvą mylėti, guodoti,
Negėdis tautiečius-brolius persekioti:
Dėl duonos kąsnelio valdžios paliepimą
Pildo ir užpelno baisų prakeikimą;
O kiti vėl lenda į maišą lenkystės,
Ir su purvais drabsto veidą lietuvis-
tės

Bet toki lietuvių laikomi už nieką,
Jie už tai ant amžių paniekinti lieka.
Ant, Vilniaus katedroj štr i kas atsitiko,
Kad lenkai ant kuopos lietuvių supyko
Už tai, kad lietuviai brangioj kalboj
savo

Nors vieną bažnyčią 'turėt reikalavo,
Katedroj paveikslas Vytauto kabojo, —
Lenkai iš piktumo pagaliaus sumojo
Lietuviams pagiežą jie keistą sutaise:
Vytauto paveikslą nuo sienos numaisė,
Nunešė į kampą numetė nugrudo.
Už taigi lietuviai nesnaudžia negludo:
Nuėjo, pasakė — lenkai susigėdo,
Vytauto paveikslą iš naujo aprėdo
Ir vėlėi ant vietos senos tur kabinti:
Kas buvo nuo amžių neprider gadinti
.

Štai kratos, štai baudos, belangės
prigrustos . . .

Štai brangi Lietuva pradeda pabusti
Ir galvą pakėlus pradeda dairytis,
Katruos-gi nuo savęs reik priešius
baidytis.

Štai priešų daugybė ded pančius,
ded junga,

Iš mūsų nelaimių didei prasidžiunga.
Šiandien dėl tėvynės sunku ką pradėti:
Dėl jos ką nors veikiant reikia
nukentėti;

Bet šiandien džiaugsmingi didei
galim buti,

Kad, veikiant dėl tautos, nereikia
pražuti.

Kelk, Lietuva brangi, užtenka jau
snausti,

Paziūrėk, kaip tavo vaikeliai prispausti.
Spaudimas tai niekis: tamsybėj
paskendę,

Tik menka saujelė moksluose subrendę,
Tikiu - apie amžiaus šito patį galą

Su apšviestoms tautoms sėsime apie
stala,

Ir linksmi kalbėsime, ir išgersim
vyną

Duok, Dieve, sulaukti mums tokią
adyną.

Liepuks.

Mūsų valdžia ir jos darbai.

Tankiai žmonės giria valdžią už tai, kad ji laiks nuo laiko
daro palengvinimus ir duoda didesnes žmonėms tiesas, bet to
nesupranta, kad valdžia tai ne iš gero noro daro, tik patis
žmonės prispiria valdžią tai padaryti. Ir tai dar reikia pridėti,
kad valdžia mūsų savo naujais įstatymais neretai apgauna
žmones. Labai tankiai atsitinka, juog tie įstatymai esti dar
biauresni už senuosius o žmonės neapsižiūrėję mislyja, kažin ką
gavę, ir tik paskui pasirodo, kad valdžia dailiai juos yra
prigavus.

Aš čia kalbėsiu apie tokius darbus mūsų valdžios, kurie
turi nevien blogas puses, bet ir geras, ir apie tokius jos

pasielgimus, kurie stačiai mums nurodo, juog valdžia niekados neužmiršta savo labą, Prie tokių darbų priguli ir išliuosavimas valščionių nuo baudžiavos, už ką milijonai žmonių esti dėkingi carui Aleksandrui II ir jo pagalbininkams.

Baudžiava buvo bėgaliniai šunkus jungas, uždėtas ant gyventojų mūsų viešpatystės. Iš pradžios žmonės nešė tą jungą, bet kada pradėjo šiek-tiek suprasti savo tiesas, tuomet pradėjo padavinėti skundas ant ponų, bet valdžia pasirupino atsikratyti. Laike viešpatavimo Katrinos II buvo užginta padavinėti skundas ant savo viršininkų. Buvo teipgi keliami maištai prieš baudžiavas.

Iš tokių maištų ypatingai atsižimėjo maištas Emiljano Pugačiovo, kurį led — neled mūsų valdžia numalšino. Bet to negana buvo. Valščionis, vieną sykį pradėję, varė darbą toliau ir laiks nuo laiko kėlė maištus. Ypatingai daug tokių maištų buvo laike viešpatavimo Nikalojaus I, „draugo ponų“, kaip jis pats save vadino.

Nors ir tie maištai neišliuosavo valščionių nuo baudžiavos, vis-gi nurodė valdžiai, kad ji neatbutinai turi užganėdinti reikalavimus žmonių. Ir valdžia prižadėjo. Gal būtų mūsų valdžia užsiganėdinusi vienu prižadėjimu, jeigu nebutų užėjusi Sevastapoliaus karė. Gudai, sukišę tukstančius žmonių turėjo pripažinti save už nuveiktus. (? Red). Ta karė parodė, juog Gudijos kaimynai karės dalykuose toliau nuėjo ir kad ji tik gali veikti su maištininkais - valščionimis, neužganėdintais savo padėjimu. Atėjo reikalas įtaisyti skaitlingesnę kariumenę, apginkluoti ją prigulinčiais, nutiesti kelius, kad reikale galima būtų sutraukti kariumenę. Bet tam dalykui reikalingi buvo pinigai. Iš kur-gi juos imti? Nuo ponų? Bet ponai patįs buvo paskendę skolose. Nuo valščionių? Tie patįs neturėjo kąsnio duonos, nes ponai atėmė nuo jų viską, ką galėjo. Rodės, kad nėra iš kur jų paimti, o valdžia atrado. Ji nutarė išliuosuoti valščionis nuo baudžiavos, ką ji pirma nėjokiu budu nenorėjo padaryti ir apie ką niekam neleido nė kalbėti.

Susirinko komisija iš vienu, galima pasakyti, priešininkų išliuosavimo nuo baudžiavos. Ir pradėjo tartis, kaip išnakinti baudžiavą, kad ir valščionis liktų užganėdinti ir sau kaip galima didesnę naudą iš to turētu. Ir išliuosavo. Žmonėms davė po šmotelį žemės, už kurį prisieina mokėti lyg šio laiko,

ir žmonės užmokėjo jau tokius pinigus, už kuriuos dabar galima nusipirkti kelis kart daugiau. Vienok valščionis buvo užganėdinti, ponai teipogi neperdaug pyko, nes jie nuo valdžios gavo teip pat nemažai.

Už visus daugiau pasinaudojo valdžia. Ji dabar lupa valščionis, apsunkindami juos mokesčiais, ima teip pat nuo ponų, nors kur tai kas mažiau, kaip nuo valščionių. Ant galo valdžia galėjo padidinti ir skaitlių savo kariumenės ir turėti kur tai kas geresnę, nes pirma ponai siuntė į kariumenę kokius ir kiek norėjo valščionių, o po išliuosavimo valdžia gali imti kiek pati nori ir kokius nori.

Išliuosavimas nuo baudžiavos mums aiškiai nurodo, kaip ilgai reikėjo kovoti žmonėms, norint jiems išsiliuosuoti nuo jungo ponų, ir kad valdžiai suvis nerupi labas žmonių: jai tik rupi, kaip ir kur geriau galima pasinaudoti iš žmonių. Ji niekados nežiuri ant to, ar gerai žmonėms, ar ne; ji žiuri, kad tik jai būtų gerai

Ant to nurodo jos pasielgimai, kurie turi susirišimą ir su mumis — lietuviais. Paskutiniuose laikuose ėmė atiminėti bažnyčias, daleido jaunuomenei žemesnių ir vidutinių mokyklų nevaiskščioti į cerkves ir ne skaityti gudiškų maldų, už ką valdžia labai tankiai esti žmonių giriama. Bet, jeigu pasižiūrėti, kodėl ji tą padarė vėl pasirodė, kad valdžia buvo prispirta tą padaryti. Jai suvis negeistinos buvo tokios muštynės, kaip Kražiuose, toki pasipriešinimai mokintinių, kaip Polangoj, Mintaujoj ir kitose vietose.

Negeistinas yra jei teipogi ir skleidimas žinių apie jos užmąymą ir norą paversti visus į gudus, apie jos apsėjimą su žmonėmis. Ji dabar sako, kad nieko neturinti prieš tą, kad būtų daleista lietuviams spauda. O tai kodėl? Todėl, kad lietuviai nepriėmė graždankos, o naudojas užsienine literatūra, kuri, žinoma, praeina pro gudų cenzurą. Suprato valdžia, kad tas daug jai blogo atneša ir ji sutinka leisti spaudą. Bet ne valdžiai mes turime būti dėkingi, o patys sau. Mes išreikalavome savo aukomis prižadėjimą daleisti spaudą. Bet mums teipogi neatbutinai reikia, jeigu daleis mums spaudą, neužsiganėdinti knygomis ir laikraščiais, kurie išeis Gudijoje, nes iš jų mes negalėsime patirti apie pasielgimą valdžios ir jos tarnų. Ir

męs turime visur rodyti, juog tai ne kąsnis išmestas pavargėliui, o užganėdinimas mūsų teisingo reikalavimo, juog mės niekados negalime laukti ko norint gero nuo jos, jeigu ji negali pasinaudoti kuomi norint.

Pora metų atgal buvo įvesta monopolija ant degtinės. Valdžia sakė, norinti sumažinti girtuoklystę tarp žmonių. Bet ne tiek girtuoklystę valdžiai rūpėjo, kiek materiališka pusė. Ji gerai žinojo, juog paėmusi į savo rankas pardavojimą degtinės, turės nemažą pelną ir tas išsipildė, nes valdžia uždirbo su ta monopolija kelis milijonus. Rūpėjo, žinoma, ir žmonių blaivystė, nes ji žinojo, juog, jeigu žmonės viską pragers jai nieko neteks o jeigu jai nerupėtų savo kešenė, tai kažin ar pasirupintų apie pamažinimą girtuoklystės. Jeigu ji tikrai norėtų išnaikinti tą slogą, tai atrastų kitus kelius tam dalykui, kur tai kas geresnius, kaip dabartiniai.

Kartais, žinoma, ir valdžia pati daro mažus palengvinimus savo žmonėms, bet tą daro tik dėlto, kad prisitraukti prie savęs žmones, kad turėti ne vien tik priešus.

Tokiu budu mės matome, juog ant kiekvieno žingsnio reikalingas yra protestas prieš darbus valdžios. Ir todėl mės lietuviai, turime kariauti ant kiekvieno žingsnio, reikalauti savo tiesų, nes kitoniškai mės nieko negausime. Ir todėl nemislykime, juog mės gavę spaudą ir kitas mažas tiesas, busime pabaigę savo darbą. Ne! Dien nuo dienos, jeigu tik atsižvelgsime ant savo padėjimo, atrasime naujas nedorybes ir mės turėsime vėl ir vėl kovoti už savo tiesas.

Lioliškis.

Lietuva.

Yr ant žemės kampas vienas,
Kurs vadinasi „Lietuva“ ...
Matė jis vargingas dienas,
Kad jį baudė baudžiava.
Baisiai žmones jo kankino
Ponai, žydai ir vaitai;
Sunkių darbų juos vargino
Pievos, dirvos ir laikai.
Piktas launiks su tijunu
Vis stovėjo už pečių,
Ir botagas su bizunu
Kulė ponams daug kviečių.

Vienok duonos jei pristigo
Baudžiauninkams vargingiems,
Ar jų sėjimai nedygo ...
Pons turėdams davė jiems.
Ir už meilę dėl tėvynės
Nebijojo nieks turmos ...
Tartum gailu dar gadynės
Tos vargingos Lietuvos.
Bet dabar po rėdu rusų,
Prie terioniskų sargų,
Tam nelaimių kampe mūsų
Kiek lietuvių po vargu!

Kiek jaunų šend' kalėdoja,
 Kenė apkalti nekaltai,
 Siltvartuose kiek vaitoja,
 Noksta pusbadžių veltai!
 Duona yr, bet jos neduoda —
 Vež' į tolimas salis...
 Vargšui lieka duona juoda,
 Ir tai menka vos dalis.

Vietoj' launių kazokai
 Su nagaikoms stov senai:
 Trokšt' mus kraujo ir burliokai,
 Ir maskoliški tranai.
 Yr ant žemės kampas vienas,
 Svet's vadin jį „Lietuva“,
 Kitkart plaukė per jį pienas,
 Send' jo kraują ger' Maskva!
Darbininkas.

Dainius ir Nemunas.

Dainius:

Ko puškuoji, Nemunėli,
 Plaudams smiltis ir sniegus?
 Bene jauti didelę audrą,
 Ar sunkius žiemos ledus,
 Kurie prislėgs tavo klonį,
 Širdį mirkstančią gailioms
 Ašaroms mūsų Lietuvių,
 Gaudžioms mergaičių dainoms?
 Bene sraunus vandenėlis
 Negaun vietos jurėj but,
 Argi ašaros Lietuvių
 Tur vagoj tavo pražut?
 Ak jas lieja kožnas vienas,
 Atmindams senus laikus,

Apkaltas nelaisvės pančiais
 Atmen sentėvių takus,
 Kuriais ėjo bočiai mūsų —
 Valdė sentuviai kitus,
 Nelenkė galvos prieš lenką,
 Beldė ir šiaurės vartus
 Pylė pilis ir tvirtynes,
 Tvirtai laikė rubežius,
 Kuriuos ardė kartais priešai,
 Stumdami mus į vargus...
 Ar maž, Nemunėli brangus,
 Geresnius laikus jauti?
 Ar ant Lietuvos nelaisvių
 Ziurėdamas tik raudi?

Nemunas:

Ak! prijaucia bangos mano,
 Užtaid užia, puškuoja:
 Laikraščiai narsiai kovoja,
 Ir Lietuviai blaivyn ein,
 Daug dainių dainas dainuoja
 Apie praeities laikus;
 Girdžiu daugel minavoja
 Šio laiko Liet'vos vaikus;
 Jau sukruto daugel brolių,
 Ir ukiečių ir tarnų,
 Spaudžia ranką ne maskolių,
 Bet tikrų savo draugų.

Ar nelinksmiaus mą banguoti,
 Jaučiant atmainos laikus,
 Kad smiltis tėvų senovės
 Išduod didvyrius — vaikus,
 Kurie dirb tarp mus vienybėj,
 Nori tiesą sugražint,
 Kurios gūdai-piktadėjai
 Nenor mumis pripažint.
 Bet sulaik viskas lab stojas —
 Tiesos mūsų nepražus:
 Griebsimės drąsiai už darbo,
 Pagal norą viskas bus!

Anksaplaukis.

19 Valsčių raštininkai

Lenkų karalystėje.

Lenkų karalystėje, tai-gi kartu ir Suvalkų gubernijoje, pavieta viršininkai priprato jau nuo seniai patis savo valia skirstyti į gminas raštininkus. Jie visai nesiklausia, ar gmina nori, ar nenori naujai paskirto raštininko, paskiria nuo savęs ir gana. Žinoma, toksai raštininkas nė kiek nesibijodamas gminos daro kanceliarijoje, ką tik jis nori; ne kartą jau atsitiko, kad jis ir kasą išaikvoja ir šaip gminai bėdų pridaro, o gmina nieko jam nepadaro, nes už jį stovi viršininkas.

Dabar-gi pasirodė,*) kad toksai viršininkų pasielgimas visai nesutinka su įstatymais.

Varšavos gubernatorius 29 rugpjūčio mėn. 1902 m. po No. 6084 paleido į pavietų viršininkus ir į kamisorius šioki cirkuliorį:

„Apturėjęs žinias, juogei paskyrimas gminos ratininkų sulyg 77 dalies Augščiausiojo paliepimo dienos 19 vasario 1864 m. apie gminų įtaisymą (iš gminos sueigų rinkimo arba iš suderėjimo vaito su plenipotentais ir šaltysiais) esti man pavestojė gubernijoje labai retai-vartojamas, juogei tankiausiai raštininkai paskiriami pagal paliepiamą pavieto viršininko ir tik retkarčiais pagal perstatymą vaito gminos, nežiurint ant priminimo prezeso laikinės komisijos d. 17 gegužės mėn. 1874 metų (surink. įstatymų ir paliepiamų ukininkų dolykuose t. III p. 152) apie pildymą 77 dalies Paliepimo (Ukazo) ir juogei priešingai augščiaus pasakytam paliepimui nekuriuose pavietuose atsitinka labai tankiai permainymai gminų raštininkų su aiškia reikalų skriauda, patariu pp. viršininkams butinai liautis perkėlinėti gminų raštininkus be sutikimo su paliepimais 77 dalies Ukazo ir be užlaikymo rodų duotų cirkuliorijė prezeso komisijos laikinės d. 17 gegužės mėn. 1874 m. Paliepiam amano išsiuntinėja dėl žinios pp. komisoriams prie ukininkų reikalų.“**)

Da kartą aiškiai matome, kad maskolių valdininkai tankiai visai neklauso Ciesoriaus paliepiamų. Ciesorius Aleksandras II savo Ukaze rašo, kad **raštininkus renka arba samdo gmina**, o viršininkai visai ne paisydami ant Ciesoriaus paliepimo patis paskiria į gminas raštininkus. 1874 met. Varšavinė valdžia vėl primena, kad viršininkai pildytų tą 77 dalį Ukazo, bet ir iš to

*) Apie valšiaus rastininkus jau buvo plačiai rašyta „Ukininke“ 1894 m. N. 9.

Red.

**) Dar geriaus butų apgarsinus tam tikro „Ukazo“ dalį apie gminų surėdymą. Butų gera mums ir pats „Ukzas“ turėti.

Red.

neišeina nieko: viršininkai po senovei skirsto sav gminų raštininkus (dažnai už pinigų.)

Kodėl taip darosi? Užtai, kad valsčionis tamsųs, patis nersergsti savo tiesų, nės nežino jų, ir nerupi jiems gminos reikalai. Tik tada jie pradeda aimanuoti, kaip reikia sudėti pinigai, išleisti prasivogusio raštininko.

Vyrai, nesiduokite nors kartą skriaustis, sergėkite savo tiesas!

Kaimietis.

Rusų valsčius.

Visos Rosijos gyventojai skiriasi į du pamatiniu luomu: taip vadinamus laisvuosius luomus (*volnija soslovija*) ir duoklininkų luomus (*podatnija soslovija*). Laisviejie luomai nemoka ypatingų mokesčių ir gali kur tinkami apsirinkti sau buveinę. Prie jų priguli bajorai, valdininkai, dvasiškija, baigusieji universitetus ir visi tie, kurie gavo iš valsčiaus išliuosuojamą liudijimą (uovolnitelnoje svidietelstvo). Prie duoklininkų luomų priguli visi miesto ir kaimų gminų (valsčių) gyventojai.

Rusų valsčius turi labai dideles tiesas sulyg savo sąnarių. Sąveiga paskirsto valsčiaus žemę, išskirsto mokesčius, kuriuos reikia visam valsčiui sumokėti, gali sudyti savo sąnarį ir net į Sibirą išsiųsti, gali priversti savo sąnarį pagrizti iš kitur ir apsigyventi valsčiaus ribose.

Rusų ukininkas visai neturi nejudinamos savasties (namai ir triobėsiai taip-jau nėra tenai nejudinami). Žemė yra valsčiaus savastis ir sąveiga gali kiekvieną valandą naujai paskirstyti žemę. Kartas nuo karto butinai turi įvykti toks žemės paskirstymas.

Kiekvienas pilnametis valstietis turi tiesą reikalauti sau dalies žemės, bet kadangi toks padalinimas neapsieina be sugaišties ir sumažina dalį kiekvieno iš valsčiaus gyventojų, todėl valsčius nelabai tesiskubina duoti žemę visiems pilnamečiams. Bet jei atsiranda kas jau atbuvęs karumėnė, tai tuokart valsčius noroms-nenoroms turi įvykinti žemės paskirstymą, nes augštesnėji valdžia priverčia jį duoti buvusiam kareiviui žemės.

Jei valsčiuje atsiranda koks-nors nemylimas arba nekenčiamas ukininkas, arba jei daugumas kaimynų jam pavydi,

tuokart sąeiga iš keršto arba norėdama įbausti nekenčiamąjį padaro visuotiną žemės paskirstymą ir atėmus geresnę dalį duoda jam prastesnę. Teip-gi jei kas užsigeidžia paveržti savo kaimynui geresnę dalį ir jei degtinės nesigailėdamas gauna daugumą balsų, tuokart sąeiga gali sumainyti tųdviejų ukininkų dalis, nedarydama visuotino žemės paskirstymo.

Už tokius nutarimus niekam nepasiskūsi. Bet jei kas ir užsimanytų skūstis augštesnei valdžiai, tuo tiktai įerzintų valščių, kuris gali jam užtai šimteriopai atkeršyti. Teip valščius, skirstydamas mokesčius, gali užkrauti jam daug daugiau už kitus, gali išrinkti jį į dešimtininkus. Nuo tokio išrinkimo negalima atsisakyti, o dešimtininkui tenka daug sugaišti dėlei policijos reikalų, per ką jo ukė sunyksta.

Todėl kiekvienas ukininkas stengiasi kiek galėdamas neįpykinti valščiaus. Kiekvienas valščiaus sąnaris yra tikras vergas ir dar kuoprasčiausias vergas, nes jo ponu yra tamsi ir pavydi minia — sąeiga. Atsitinka, kad koks ukininkas turi savo namus iš vidurio kaimos perkelti ant galo, nes valščius atidavė kitam tą vietą, kur jo namai stovėjo.

Tokiu būdu suprantama, kodėl rusų ukininkai visai nesirupina ukės pagerinimu ir apskritai stengiasi nėkuo neišsiskirti nuo savo kaimynų. Jug minia nemėgsta žmonių kuo-nors visuomenę prašokusių.

Rosijos ukininkai gyvena dideliame varge; badas tenai ne naujiena. Javai labai menkai teuzdera, nes žemė tenai yra prastai išdirbama. Laukai yra rėžiais padalinti, ukė trilaukinė. Kokį-nors pagerinimą įvesti neapsimoka, nes geriau išdirbta žemė gali patikti kam — nors, kas turi valščiuje didesnę įtekumą, ir sąeiga gali atimti jo dalį ir duoti menkesnę. Tai-gi kolei rusų ukininkai negaus žemės kaipo savasties, negalima norėti, kad jie pagerintų savo ukę, negalima išvyti iš jų krašto badą ir tamsumą.

Antra rykštė rusų ukininkų yra bendras atsakymas už valščiaus mokesčius. Jei koks valščius turi užmokėti tiek arba tiek rublių mokesčių, tai valdžiai visai nerupi, kaip tie mokesčiai bus išskirstyti tarp valstiečių. By tiktai būtų viskas įmokėta, ir valdžia nesikiša, ar kas mokės dešimtį kartų daugiau ar mažiau už kitą, — tai sąeigos reikalas. Šis dalykas visai atstumia rusų ukininkus nuo taupojimo. Jei kaimynai užgirstų,

kad kas turi kiek pinigų susidėjęs, uždėtų jam daugiau mokesčių mokėti. Todėl kiekvienas rusų ukininkas stengiasi neišsiskirti nuo kitų, ir jei kas taupoja, tai slėpdamos, kad kas nė per sapną to nepajustų. Bet kadangi taip prastai ukininkaujant daug atidėti nėkokių būdu negalima, todėl paprastai, jei kam koks skatikas atlieka, prageria. O ko jam daugiau rūpintis? Žemės nuo jo neatims, nes ji ir beto ne jo savastis; namų neparduos, nes ištatai neleidžia. Padargų jo nepalies, nes jie beveik niekam nederą. Gyvulių jis mažai turi, o visų nuo jo neatims, nes ištatai neleidžia. Tai-gi rusų ukininkas skursta ir badauja, nelaužydamas galvos apie ateitį, nes ji vistiek nebus prastesnė už dabartį.

Nors tiesioginiai mokesčiai pačioje Maskolijoje yra visai nedideli, bent penkis kartus mažesni negu Suvalkų rėdyboje, vienok nuolat esti tenai nedamokami, ir tokių nedamokėtų mokesčių kartais susideda didelė galybė. Tiesa visas valščius atsako už mokesčius, bet kas iš to, kad nėra iš ko surinkti. Todėl taip vadinamos *nedoimkos* kas-met auga. Yra tai toks jau paprastas dalykas, kad valdžia išgalvojo, kokių būdu be gėdos galėtų iš to išbristi. Tai-gi per įvairias karališkoje šeimynoje svarbias valandas, kaip tai išėdimas naujo caro į sostą, gimimas caro ipėdinio ir tt., yra dovanojama valščiams „nedoimkos“, kurių vistiek nebutų galėję paimti.

Bet kartais atsitinka, juog koks ministeris nori iškilti caro akyse, arba kada viešpatystės yždas butinai yra reikalingas pinigų, iš Petrapilės išeina rustūs įsakymai butinai ir kuogreičiausiai surinkti „nedoimkas“. Tuokart gubernatoriai ir sprauninkai (pavietų viršininkai), bijodami, kad vietos neprarastų, be susimylimo griebiasi už žmonių. Atsitinka, kad iš vakaro atvažiuoja į valščių spraunikas, sušaukia staršiną ir dešimtininkus, praneša jiems, juog valščius turi tiek ir tiek tukstančių „nedoimkų“ ir liepia iki rytojui iš anksto viską surinkti, o jei ne, tai žada licituoti visus paeiliui. Ukininkai žino, kad tai ne tuščias bauginimas, susirenka nakčia kiekvienoje kaimoje, tariasi ir išskirsto tarp savęs visą tą sumą, paskirdami tartingesniems daugiau, neturtėliams mažiau. Bet nelengva per vieną naktį tokią pinigų kruvą surinkti. Atsitinka, kad valščiuje yra keletas piniguočių, kurie turėjo kiek skatiko pasislėpę. Jie suteikia pinigus kitiems, supirkdami nuo jų už dyką gyvulius

arba sutardami, kad anie varguoliai atidirbs jiems už skolą per kelis metus ir tt. Iš ryto pinigai tampa įduoti spraunikui, bet valščius pasilieka nuvargintas ir kitais metais dar daugiau nedamoka mokesčių.

Bet nevisuose valščiuose atsiranda piniguočiai, o jei vienas ar kitas ukininkas ir turi kiek pinigų, tai bijo savo kaimynų ir neprasitaria turįs. Tuokart spraunikas pradeda licituoti krutulius ir viską parduoda už dyką, nes kas mokės brangiai, kad nieko pinigų neturi. Dažnai spraunikas suima iš valščiaus visus gyvulus ir krutulius, kurie dar nors kiek yra verti, ir liepia vežti pardavinimui į kitą valščių arba į pavieto miestą, kur lengviaus rasti pinigų turinčius pirkikus. Tuokart ukininkai palieka amžinai suvarginti. Kaikur spraunikas, neradęs ką parduoti, liepia visą valščių rykštėmis išplakti. Todėl atsitinka neretai, kad koks valščius arba ir keli išvieno išgina sprauniką. Tuokart valdžia atsiunčia karumėnę, kaltuosius šimtais susodina kalėjiman arba į katorgą išvaro.

Rosijos viešpastėje kiekvienas valstietis, išvažiuodamas iš savo valščiaus, privalo turėti pašportą. Tiktai vieniems valdininkams nereikia pašportų. Pašportai yra išduodami ilgiausiai vieniems metams, dažnai pusei metų arba trims mėnesiams. Tokį pašportą visada sunku yra gauti ir brangiai prekiuoja. Tiktai pora metų atgal valdžia šį dalyką truputį palėvino; teip laisviems luomams išduodami yra pašportai visam gyvenimui, o kaimiečiams nukelti yra mokesčiai į yždą. Vienok valdininkai lupa kaip lupdavę.

Pašportai yra reikalingi, viena, idant valdžia galėtų visus ir kiekvieną laikyti savo globoje ir priežiūroje, antra, idant kaimiečiai pasiliktų pririšti prie valščiaus. Jei kas iš savo valščiaus išvažiuoja kitur, turi kas met savo valščiuje panaujinti pašportą. Tuokart valščius atsiima nuo jo visus mokesčius, kokius ant jo uždėjo. Jei jis neužsimokėtų mokesčių, valščius pasilaiko jo pašportą, ir jis noroms-nenoroms turi sugrįžti į savo valščių, nes be pašporto policija neleidžia svetur gyventi. Atsitinka, kad koks kaimietis išsikraustė iš kaimo, rado svetur pelningą darbą ir susidėjo kiek skatiko. Prigulėjimas prie valščiaus labai jam įkyri ir varžo jį, todėl jis prašosi, kad valščius jį išliuosuotų. Kartais pasiseka tai lengvai, bet atsitinka, kad valščius pareikalauja užtai nemažo užmokesnio.

Ir užmoka, nes kiteip nieko nepelnytų. Tiktai valščiaus sąeigos nutarimas (*prigovoros*) išliuosuoja nuo prigulėjimo prie valščiaus. Bet esti ir teip, kad valščius turi kokiį piktumą ant savo sąnario; tuokart kaip įmanydamas vargina ir išliuosuojamo liudijimo neduoda.

Kadangi universitetiškas diplomas duoda žmogui laisvųjų luomų tiesas, todėl nėvienas kaimietis negali gauti universitetiško diplomo, kolei jis nepristatys išliuosuojamo liudijimo. Šitaigi Kazaniaus universitete guli jau kelioka metų diplomas vieno juristo (advokato), kurs pabaigė universitetą, išdavė visus egzamenus, bet neišgavo nuo savo valščiaus išliuosuojamojo liudijimo, ir todėl neišdavė jam niplomo.

Ir pas mus Lietuvoje atsitinka, kad valščius nenori duoti išliuosuojamojo liudijimo vienam ar kitam vaikinui, norinčiam išeiti į daktarus, advokatus arba inžinierius, sakydamas: „mums nereikia daktaro; eik į kunigus, tuokart išliuosuosim.“

Rosijoje nėra baudžiavos, bet pririšimas prie valščiaus yra tenai šimtą kartų piktesnis už bandžiavą, nes niekam neleidžia iškilti ir išsiskirti nuo minios, baisiai varžo laisvę ir pavienią ypata pavergia miniai tamsuolių, valščiaus sąeigai.

Rusų ukininkų triobos visai primityviškai pastatytos; tokias triobas lengva išardyti ir kitur pastatyti, jei sąeiga sukeistų triobavietes. Turtingesniejie ukininkai, kurie dėlei savo įtekmės ant sąeigos valdo didesnes į geresnes žemes, per darbymes sutelkia talką, į kurią susieina visi kaimynai, pasitikėdami geras vaišes gausią, arba prisivengdami jo, kad ant sąeigos neįbaustų. Po talkos dieną praverčia, kolei išsipagirioja, ir tokiu budu daugumas sugaišta dvi dieni karštos darbymetės.

Bendras žemės valdymas ir bendras atsakymas už mokesčius atstumia rusų ukininkus nuo taupojimo ir rinkimo liekamų skatikų staigiam reikalui. Kada javai menkai teuždera, atsitinka, kad ir pasėjimui neužtenka. Tuokart laukas guli dirvonu arba esti retai užsėtas, ir kitais metais vėl negali būti geros laimos. Norėdama tokius atsitikimus išvengti, valdžia įsteigė bendras javų sampilas, teip vadinamus magazinas. Dabar jau kiekvienos kaimos gale stovi toks magazinas, kur butinai privalo supilti kiekvienas ukininkas paskirtą javų daugybę pirmojo kulimo.

Pavasari, kas nori, gauna iš-ten pasėliui. Per žiemas gal ne vienas badauja, bet pasėlį kiekvienas žinosi pavasari gausiąs, todėl tokie magazinai visai atpratina ukininkai tausoti ir taupyti staigiam reikalui.

Neturėdami savos žemės rusų ukininkai neprisiriša prie jos, pakilus kraustyti iš vienos vietos į kitą, visais būrais išsikelia į Sibirą, o tenai nepavykus vėl grįžta namon. Valščiai prijaucia tokiame išsikraustyme, nes per tai susimažina ukininkų skaitlius, ir kiekvienas gali gauti didesnę žemės sklypą.

Pridėsiu dar keletą žodžių apie rusų tikėjimą. Stačiatikiškoji bažnyčia nustojo savo neprigulmingumą, Petru Didžiamjam viešpataujant. Dabar visus stačiatikikių bažnyčios ir dvasiškijos reikalus valdo „švenčiausiasis sinodas“ su svietišku viršininku, taip vadinamu sinodo oberprokuroru. Visus augštesniusius dvasiškuosius paskiria pats caras. Ir dogmatiški dalykai, kaip štai pravoslavų šventųjų kanonizavimas turi gauti caro pritarimą, ir tiktai tuokart darosi šventais. Stačiatikystės surėdymas dabartiniame savo pavidale yra visai urėdiškas, nė kiek neišsiskirdamas nuo kitų skyrių vidaus dalykų ministerijos. Dvasiški ja ir apskritai visa stačiatikystė taip sutvarkytos, juog tarnauja tiktai valdžios siekiams.

Išpažintis (spavednė) yra dabojimui valdomųjų ištikimumo. Popai privalo pranešti valdžiai, jei per išpažintį patirs ką-nors apie pasikėsinimą prieš dabartinį viešpatystės surėdymą. Kiekvienas urėdininkas, kiekvienas apicierius privalo atlikti išpažintį sykį per metus, nes beto prarastų savo vietą paprastuosius-gi žmones popai privaro prie išpažinties su policija, jei kas spiriasi. Tankiai popai klausia per išpažintį savo avelių: „bene užmanei ko-nors prieš valdžią?“

Pora metų atgal rusiški laikraščiai aprašė atsitikimą, kaip vienas popas Petrapilyje nurodė policijai žmogžudį, kurs per išpažintį pasisakė popui, ką užmušęs. Tai parodo, juog nevisada popai atskiria paprastą žmogžudystę nuo politiško prasikaltimo.

Budamas cerkvėje per koki-nors šventimą, kas valandą užgirsi maldas už carą, carienę, caro gimines ir tt. Per patį pakėlimą girdėti maldą tiktai už carą.

Per pamokslą popams uždrausta, taip-pat kaip ir mūsų kunigams, užsiminti apie koki-nors reikalą, kurs valdžiai galėtų nepatikti. Senuoliai pasakoja „juog viešpataujant Mikalojui

pirmamjam, kada valdžiai buvo riestai su pinigais, skaudžiai buvo baudžiami tie popai, kurie per pamokslus drausdavo žmonėms gerti arielką, nes tokie pamokslai galėjo sumažinti valdžios pelną iš arielkos.

Rosijoje yra begalinė daugybė cerkvių; vienoj parakvijoje nėra daugiau per 5 tukstančius gyventojų. Prie kiekvienos cerkvės yra du popu ir vienas djakas. Kiekvienas popas turi savo vargamistrą arba psalomščiką ir prosvirnicą, kuri kepa bulkeles komunijai (vietoje musiškių aplotkų). Popai, djakai ir psalomščikai visi vedę, visi vaikais apsikrovę. Prosvirnica esti tankiausiai našlė su vaikų kruva. Labai retai kur popai turi algą nuo valdžios, ir tai nedaugiau kaip tris šimtus rublių. Užvis tankiau minta jie iš parakvijos. Jei prie to dar pridėsim cerkvės kaštus, žvakes, cerkvės tarnus ir tt., tai suprasim, kokią daugybę pinigų žmonės išmoka popams ir cerkvėms. Reikia mokėti už kiekvieną bažnytinį patarnavimą, kaip štai už jungtuves, laidotuves, maldas; ir išpažintis mokama. Popai stropiai prilaiko mirusių atminimą. Mažiausiai tris kartus ant metų žmonės švenčia „uždušines“, susirenka ant kapų, nusineša tenai visokio valgio, kurį suvalgo ant kapo savo artimų giminių. Nuveina ant kapų ir popas pašventina valgi, už ką gauna sau dalį, atkalba prie kapo trumpą maldelę už tam tikrą užmokesnį. Nepraleidžia popai nė vienos progos nepakratę žmonių kišenės. Tris kartus ant metų važinėja po parakviją dešimtinę rinkdami skyrium: popas, paskui djakas, psalomščikas ir prosvirnica. Tai vadina „sobirat rugu“, (rinkti koliojimą), nes tuokart žmonės, norėdami popui atsakyti, daro jam visokius išmėtinėjimus. Yra dar visa eilia įvairiausių progų pinigams rinkti. Užvis pelningesni yra teip vadinami „molebnai“, trumpos maldelės, visokiuose atsitikimuose ir visokiuose vietose tinkamos. Garsus prekymetis Nižniam Nevgorode užima dalį miesto, kuri per žiemą stovi tuščia. Taigi pavasari kasmet visi prekymečio triobėsiai yra šventinami, popai atlaiko molebnus, nepraleisdami nė kekšynų. Žmonės pildo tiktai paviršutines tikėjimo formas, visai nesuprasdami jų prasmės. Rusų maldos labai pigios; už dvidešimt skatikų galima liepti popui nors vidurnaktį nuveiti į cerkvę ir atlaikyti molebną. Todėl žmonės pasikakina išklausymu maldų, popo kalbamų, dar kelis kartus persižegnoja arba pasilenkia. Ukininkai žegnojasi prieš kiekvieną paveikslą, prieš kitą

stato žvakutę, savais pinigais nupirktą, užperka keletą molebnių, daboja, kad gink Dieve vaikas nemirtų be krikšto arba užaugęs be komunijos, užlaiko visus pasnikus, ir gana. Nedėliomis arba šventomis dienomis labai tankiai gali matyti rusų ukininkus prie darbo. Galbut toks šventimas ir nuo to pasidarė, kad rusų cerkvėse cariškos dienos (caro carienės ir įpėdinio vardo ir gimimo dienos, karunavimo metinės ir tt.) yra teip-pat iškilmingai švenčiamos, kaip ir bažnytinės šventės. Galbut rusų smagenyse nuo to ir kyla sumišimas sulyg švenčių.

Santikiai žmonių su dvasiškija labai biau rūš. Jei popas pereis skersai kelio, reiškia nelaimę. Idant tai neišsipildytų, reikia tris kartus nusispiauti arba mesti į popą mėšlu. Tikriausias vaistas nuo blakių esąs šitoks: kada popas sėdi grįčioje, reikia įleisti po jo kepurės pamušu tris blakes, bet reikia daboti, kad popas to nepasergėtų ir užsidėtų kepurę ant galvos su blakėmis. Tuokart visos blakės iš namų būtina išnyks. Paprastoje kalboje žmonės popo kiteip nevadina, kaip tik „gauruotu velniu“, „ilgakarčiu“. Per atlaידus, kada prasideda girtuokliavimas (šventė be pasigėrimo — ne šventė), popai užsidaro langenyčias ir daboja išieiti iš namų, nes žmonės labai mėgsta daužyti jiems langus arba šėip koki juoką jiems iškirsti.

Sunku norėti, kad šitie santikiai kada-nors pagerėtų. Užlaikymas popų ir jų šeimynų, teipgi įvairių cerkvės tarnų baisiai nuvargina žmones, kurie dažnai ir patį neturi duonos kąsnio. Teipogi ir patį popai nė savo gyvenimu, nė savo pasielgimu nepatraukia žmonių prie savęs. Lygiai su žmonėmis geria ir popai ir tankiai atsitinka, kad koks popas nusigėręs pavirsta kur į ravą ir guli, kolei išsiblaivės. Tarp savęs popai tankiai riejasi, ypačiai dėlei savo pačių ir vaikų. Vis tai tiktai nužemina popus žmonių akyse.

Rusų tikėjime yra begalinė daugybė įvairių atskalų. Skaitydami Raštą šventąjį mažai kam suprantamoj senobinėje kalboje randa vieną kitą žodį, kurį savaip aiškindami atsiskiria nuo stačiatikystės. Sakykim kas-nors išskaitė, juog reikia žegnotis ne trimis, bet dviem pirštais, apšaukia, buk popai sumelavę tikrąjį tikėjimą, randa dar koki užmetimą, perkalba kitus ir jau yra atskala. Rusų valdžia laiko daugybę misionoriškų mokyklų, kurių mokintiniai privalo atversti atskalus į stačiatikystę, bet tai

nedaug tegelbi. Baisiame visuomenės tamsume nauji pranašai randa daug pasekėjų.

Valdžia baudžia labai skandžiai atskilusius nuo stačiatikystės, išvaro į Sibirą, į katorgą. Tai įbaugina bailesniusius, bet tankiau išsiųstieji yra laikomi už kankintinius, ir jų skelbiamas mokslas darosi dar svarbesnis.

Baisiausia žmonių rykštė yra sifilis (prastoji, prancų liga). Liga ta yra labai praplitus po visą Rosiją. Prie Volgos yra sodžių, kur nerasi nė vieno sveiko žmogaus. Musų nelaimėi liga šita pasiekė jau ir Lietuvą. Atneša ją kareiviai, grįždami namon iš Rosijos, kareiviai ir apieceriai, kurių nemaža yra ir pačioje Lietuvoje, paskiau valščių raštininkai, mokintojai ir kiti valdininkai.

Taigi sunku norėti, kad rusų ukininkai veikia pragudrėtų. Jie yra dar per daug tamsūs, per daug pavargę, kad galėtų patėmyti, kame svarbiausioji priežastis jų vargų. *)

Vertė *Gvildys*.

Lietuviai bedieviai.

Lietuviai bedieviai! Teip-tai skamba šits garsus žodis po mus brangią Lietuvą. Išsišakojo, išsiplėtojo po visus kampus ir kampelius tas žodis „bedieviai.“ Kas tave sėjo, kas tave laistė, kad tu teip išaugai ir išbujojai ir gausų vaisių atnešei į umą laiką. Kur tik tu nenuėisi, kur nepasisuksi, daugiau nieko neišgirsi, kaip — „lietuviai bedieviai.“ Visuos kraštuos, visuos kampuos tas žodis yra vartojamas tarp visų luomų... Jeigu pradėsi kokią-nors kalbą su vienu arba su daugeliu žmonių, tai daugiau apie nieką nekalba, tik apie tai...

Kartą man pasitaikė priet prie pulkelio žmonių, kalbančių apie bedievybę. Štai viens pradėję pasakoti. „Žinot ką, vyrai, jau turbūt pabaiga svieto artinasi, kad bedievybė teip platinasi!“ Štai kits jam perkirto kalbą: „Ką tu sakai „platinasi,“ kad jau išsiplatinusi yra begalo. Tik jūs klausykit, aš jums papasakosiu, gal da jūs gerai nežinot.“

Teip visi sustoję klausė su atyda, kaip tas dėdė pasakojo:

*) „Przegląd Wszechpolski“ 1902 N 10.

„Mat, vyručiai, negana ką raštais platina bedievyست, bet ir darbais. Antai, apie Sasnavą atsirado naujas tikėjimas, ir tą tikėjimą priimdamas turi išrašyti, kad neatsimestum. O jo pati širdis tai sėdi apie Lukošius; ten jų visas lizdas. Jie leidžia į svetą po vieną sąnari, kaip apaštalą, praplatinimui to tikėjimo. — Jau ir apie Pilviškius pasidarė tikėjimas, tik mažesnis, bet prigulintis prie Lukošių tikėjimo. Bet ką čia šnekėti, netik apie pilviškius, bet tokių tikėjimų yra gana daug. O koki jų ten įstatymai, tai velnias juos žino! Kitus kad ir žinau, tai baisu net pasakot. Sako, kaip jie suseina paskirtojų dienoj, tai viens pasirėdo kaip Ponas Jezus, o kiti buk pasirėdo, kaip apaštalai; o mergos tai pasirėdo, kaip Panelė Švenčiausia. Tojų paskirtojų dienoj privažiuoja svieto labai daug iš kasžin kur, nuo kelių mylių; mat jie pirma išleidžia į svetą savo mokintinius, o tie užkviečia ant tos dienos. Visi suveina į seklyčią. Seklyčia buna pusiau pertverta tam tikromis palomis. Už tų palų suseina visi vyriausi įkurtojai to tikėjimo. Paskui tas palas atidengia ir viens atsistojęs viduryj' seklyčios sako pamokslą. Kaip pradės sakyti, tai jau gana. Sako: nėra Dievo, žmogus dušios neturi, nėra peklos, nėra dangaus. O apie žmogų tai, sako, kad jisai nuog beždžionės paeinas. O ką kunigai pasakoja, tai, girdi, tik žmonės kvailiną ir tt. Paskui palas vėl uždengia. O palukėjus išeina antras ir trečias su tokiais pamokslais. Ir kitokius ten darbus dirba už tų palų. Paskui išėję iš po tų palų, dainuoja dainas ant Dievo ir ant ciecoriaus. Potam šoka, muzika griežia: — visa velnių veselija!“

Pabaigus jam tą kalbą, vienas vyrukas atsiliepė:

— „Jūs, dėde, matyt, tę nebuvo jei galit teip kalbėt.“

— „O kad juos velniai paimtų, kad aš turėčiau eit į velnių veseliją, į peklos priemenę, kad aš dušią paskui pražudyčiau savo! Man pasakojo mus kaimo Mikų Jurgis, kuris tenai buvęs — atsakė senis.“

— „Tai ir jisai, dėde, tiek težino apie tą naują tikėjimą, kiek ir jūs. Tenai nėra jokio naujo tikėjimo; ten susirenka jauni ir seni apšviestiesni žmonės ir lošia kokią nors komediją, perstato žmonių gyvenimą. Tai vadinasi spektaklis, arba teatras. O jūs, dėde, kvailių pasakų klausot! ...“

Klausė visi išsižioję, su atyda. O labiausia puolė į širdį tie žodžiai vienam žilagalviui seniui, kuris tos kalbos teipgi su atyda klausė. Matyt, jam buvo labai nesmagu, kad tas vyrukas tą dėdę kvailino. Bet neiškęsdamas, iki juodu pabaigs, jisai prabylo:

— Vaike, vaike, ka tu čia kalbi niekus; kvailini žmogų už save išmintingesnį. Ir tu sakai, kad nėra jokios bedievytės? Ar tu nebuvai bažnyčioj pirmą dieną kalėdų kaip kunigas Č. sakė pamokslą apie tuos bedievius? Ar negirdėjai, kaip sakė? „Mat jau priviso mus krašte bedievių, kurie platina savo raštus po žmones. Užkrėtė mus kraštą, teip kaip avis nuparkusi užkrečia visą kaimenę; tai ir mus šali apsiponavojo tie neprieteliai dušios . . .! Netik per Kalėdas, bet jau per visą rudenį sakė be perstoјimo ant jų — „tų pusbernių.“ Mat ir „pabaigę bakaliarnę (pradinę mokyklą) jau save prie mokytų žmonių priskaito! o jau pabaigę 8 kliasas pasakoja, buk Dievo nėra, nė peklos, nė dangaus, nė dušios! sako, kad Kristus nebuves sunum Dievo, tik buves žmogus didelei mokintas, buves koks tai „cicilistas“ ir t. t. Na, vaike, sakyk: ar tai ne „bedievytė“ šiteip mokinti ir skaityt šitokius raštus! Lietuviški raštai visi bedieviški apart maldaknygių!“

— Tėvuk, kiek man teko skaityt lietuviškų raštų, aš niekur neradau, kad būtų šiteip parašyta, kaip jūs kalbat.“

— Na, vaike, ar čia mano pramanyta, gal ir jūs katras girdėjote šuos žodžius per pamokslą kun. Č. ?“

— Teisybė, girdėjom.

— „Tai matot, kad aš ne meluoju? Sakysit gal, kad kun. Č. neišmano, ar kaip štai po Kalėdų pirmą nedeldienį sakė pamokslėlį S . . . Ar ne girdėjot, kaip sakė ant tų bedievių? Net vėl prakeikė juos, sakydamas: „kas skaito lietuviškus laikraščius, ar šep kokias lietuviškas knygas, prakeiktas tas yra ant amžių ir negaus išrišimo griekų, neprieis į išpažinti be vyskupo. Ar-gi jūs, sako, neturit maldaknygių papoteriaut, bet ne tų biaurybių, ką dušią užmuša ant amžių. Žinokit, sako, kad žus visi tie piliozofai, astronomai, ką ant dangaus žvaigždes skaito. O tik tie bus išganyti, kurie daugiaus nieko emoka, kaip tik poterių sukalbėti, — tų bus dangaus karalystė!“ —

Kada tas senelis pabaigė savo kalbą, visi prabylo, apart to vaicino, ką ginčijosi. Visi keikė lietuviškus raštus, į pragarą

stumė, kaip įmanydami. Kad būtų imanę, tai jie būtų akis išplėšę visiems raštininkams tų bedieviškų raštų. Nesutalpyčiau čia visų kalbų ir keiksmų, kiek tada girdėjau! Bekalbant tie dievuoti žmonės praleido ir pamokslėlių, kurių sako nedeldienų prieš sumą; jau ir ant sumos pradėjo skambinti, o jie dar vis keikė bedievius, o ypač tuos, kurie kunigus aprašo.

Aš - gi visą laiką klausiau išsižiojęs jų kalbų ir mislijau, kokią itekmę padarė šituodu kunigų pamokslu ant žmonių! Nuėjau į bažnyčią drauge su kitais ir atsistojau į kamputį. Bet mintis mane neapleido, ir aš negalėjau poteriaut. Man rodės, kad visi žmonės ėmė žiurėti į mane ir išmėtinėt man: „tu skaitai lietuviškus laikraščius pats ir kitiems dalini, tu sėji šėtonišką sėklą, tu nori užvest naują tvarką pas žmones, nori elgėtis sulygint su ponais, tu stengiesi išgriauti Dievo įstatytą valdžią, kuri bus per amžius!“ Aš labai nusiminiau, primanęs, rodos, įlysčiau į žemę ir pasislėpčiau nuo piktų akių: ar ne geriaus išsižadėti visų tų lietuviškų raštų ką mane išmokino, broliškos meilės, liepė mylėti visus be skyriaus, o ypač neturtėlius, jau įstojau į tą kelią, ką prie jų veda ir kitiems ėmiau jų rodyti. Bet kas iš to naudos tiems vargdieniams ir man pačiam?! Aš tik užsipelniau neapykantą ir keiksmus dvasiškijos! Ar ne laikas pasiliauti? ... Et, geriaus mest į šalį tuos laikraščius! ... staigu krutėlėjau kaip iš miego pabudęs ...

Žiuriu: žmonės eina po viskam iš bažnyčios. Štai pamačiau vieną savo pažįstamą, tėvynainį, skaitantį laikraščius, toliaus kitą ... Nuleidau akis ir kaip eit, taip eit laukan.

Eidamas iš bažnyčios nusprendžiau šalintis litvomanų, kurie žmogų iš kelio išganyto išveda. Išėjęs iš bažnyčios, traukiau tiesiog namon. Bet! kur tu pereisi pro tuos pažįstamus?! Nulenkęs galvą dulinu. Vienas praeidamas sako: „labą dien, tamista!“ Aš nė akių nepakėliau. Štai kits sveikina: „labą dien!“ — Aš vis žengiu tolyn. Čia vienas, užbėgęs už akių, sako: „labą dien, senei matytas! ko Tamsta šiandien taip nuliudęs; niekad tamstos tokio nesu matęs!“

- Atsitrauk, tamsta, nuo manęs su savo pagundomis.
- Kas tamstai yr ar tamsta iš proto išėjai?“
- Iš vieno išėjau, į kitą įėjau, — atrėmiau jam.
- Tik sąkyk, kas tamstai yra?
- Visa pekla manyje yra!

— Gal Tamnsta žmogų užmušei!

— Kad bučiau žmogų užmušęs, teip bučiau nenusidėjęs, kaip su tavo tais laikraščiais: keikė kunigai ir prakeikė ant amžių tuos, ką laikraščius skaito.

— Ką, tamsta, kalbi, jau aš šiandien su tamsta nesusikalbu; einam į pašalį, kur svietas teip daug neina, ir pasikalbėsiva“.

— Sudiev, tamsta! Einu, kur akis neša.

Bet jis mane paėmęs už rankos nusivedė į pašalį, ir mudu pradėjo kalbėtis. Aš jam išpasakojau visą šios dienos atsitikimą. Jis man tarė: „ar tai tik lietuviai gal buti bedieviais, o kitos tautos ne? Ar-gi tik lietuviški raštai bedieviški; nagi tu pažiūrėk kiek gudiškų raštų yra bedieviškų, arba lenkiškų — tai, dešimts sykių daugiau negu lietuviškų. Kam-gi ant savųjų teip užsipult, kam-gi juos niekint. Šiandien kunigai lietuvių apšviestunus „bedieviais“ vadina. O už ką? . . Už-tai, kad jie nekenčia savo nuvargintos, visų nužemintos tautos, kuri šian dien apdriskusi išrodo. Mus kunigams geriaus patinka prie pasipuošusių lenkų glaustis . . . Atmink, brolau, ką kalbėdavai: „dirbsiu ant tautiškos dirvos, kiek galėdamas, iš visų spėkų. O šiandien jau viltį pameti. Kur tavo prižadai? Lietuva verkia kruvinomis ašaromis, kad ją apleido sunūs ir dukteris, o užsiuntė nevidonais, kurie jos širdį drasko, visaip išjuokia ją, dvasiški tėveliai ją apleido, visi ją pirštais bado. Atmink, brolau, kad yra ir mylinčių savo tėvynę. Juos persekioja. O jie nesigaili nė savo turto, nė sveikatos, nė triuso. Juos ištremia; jie sėdi apkalti, kenčia bado, kiti ir kraują pralieja už savo tėvynę. O tave tie keli žodžiai iš kelio išvedė“ . . .

Sulyg tais žodžiai sugrižo man ramumas ir noras dirbti, noras pasišventimo ant labo tėvynės. Tariau sau: „dirbsiu ant tautiškos dirvos, nieks mane nuo to darbo neatitrauks. O tau, brolau, ačiu už tavo žodį, kuris mane nei išnaujo pagimdė: dirbsim išvien!“

Tai pasakęs, atsisveikinau ir parėjau linksmas namo.

P. Aniuolas.

Pastarasis abrekas.*)

Kaukaso kalnuose, lyg kad paukščių lizdas, prisiglaudusi prie kalnų gyvena maža Čečenų tauta.

Iš jų tarpų vienas vardu Boša gyvenęs lyg atskyrėlis, užsimanė prašyti vieno iš turtingesniųjų kaimynų dukters sau per pačią. Gražios Gitos tėvas atsakė jam. Jis tikisi už savo dukterį paimti pinigų — Boša-gi vargšas, nieko duoti negali.

Lyg apkvaršęs grįžo Boša namon, prislėgtas paniekinimu ir užsivilimo savo karščiausiuose troškimuose. Teip eidamas nematė sustojusių ant gatvės savo kaimynų ką klausiant, negirdėjo ruso šaukiant ir ką aiškinant. Tik išgirdęs ištartą vardą savo vienintėlio prieteliaus, abreko Varos, sustojęs pakėlė galvą. Rusas sakė, kad jų kuriu-menės viršininkas apreiškęs visiems, juog kiekvienas davęs jam žinią, kur slepias abrekas Vara, gausias didžius pinigų.

Gyventojai klausė tylėdami. Jie žinojo, juog tarp jų neatsiras nė vieno, kurs suterštų savo namus, abreką išduodamas. Ne, tokio dar tarp jų nebuvo. Jie žino, kad nėra didesnės nuodėmės kaip išduoti savo viengentį į neprieteliaus raukas.

Garsintojui nuėjus ant gatvės susirinkę Češenų būreliai kalbėjo, kad rusai veltuo lauksią iš tarpo jų išdaviko. Jiems pinigų nereikia. Žmogus tos pačios tikybos ir vienos tautos, tenebijo nieko tarp jų.

Ir Boša nusivilko namon. Jam niekas nerupėjo. Tą dieną ir medžioti neėjęs...

Tuo laiku tarp augštų kalnų siaurais keliukais jojo Vara. Liudnas ir nusiminęs. Per jo galvą visokios mintis plaukte plaukė. Ir visos tokios juodos...

Rusai užvaldė jų kraštą ir pavertė drąsius ir nepergalimus kalniečius į savo valdinius. Užsiliko tik tarp augštų kalnų keleta kiemų, nesilenkiančių dar rusams. Ten traukė Vara. — Žinojo jau jis, kad už jo išdavimą

Abrekas — drąsus karese žmogus, atsižadantis giminių, prietelių visų ištaigų ir klajojantis po kalnus.

didi pinigai pažadėti. Žinojo, kad jau jis tik vienas iš abrekų beatlikęs. Vieni išbėgiojo iš savo krašto, kitus rusai nugalavo. Jis vienas tik taip pamylėjęs tuos kalnus, kad jokių būdu iš jų prasišalinti negali. Be jų — gyvenimo nesupranta.

Pasiduoti?! Kaip žaibas perlėkė mintis per jo galvą ir pasipurtė. Jam pasiduoti? jam? paskutiniam abrekui? Suteršti savo vardą? Ne, ne! verčiau mirti! Jis gali pats vienas stoti priešais daugybę ir pulti besigrumdamas su rusais, bet niekad nebus jų vergu!

Tiek metu jie gyveno be rusų, ir gerai jiems buvo. Nekliudė jų tikybos ir papročių. Gyveno laisvi ir areliai savo prigimtuose kalnuose.

Teip dumodamas atsiminė vieną baisų atsitikimą iš jaunų dienų. Buvo jų trys broliai — jis jauniausias. Kartą besibastydami po kalnus susitiko rusus, kurie norėjo juos suimti. Vyresnysis brolis paliepė jam kuo-greičiausiai bėgti į kaimą duoti žinią. Pačiu-gi du pasilikusiu, nenorėdamu pasiduoti ėmė grumtis su rusais. Varai sugrįžus — rusų jau nebebuvo. Vienas jo brolis gulėjo nebegyvas; kitas vos tik bekvėpuodamas pasišaukęs jį prie savęs mirdamas tarė:

— Vara, tu vienas likai atkeršyti už mūsų gyvastį... Nesigailėk rusų! Pasiimk mano puinolą ir šautuvą. Tykok jų ir kur tik pasergėsi, mušk kaip šunis!... Sudiev! Vara!... Neužmiršk ką sakiau...

Vara atlikęs vienas tapo abreku.

Jis nekeitė visa širdimi ir dušia rusų, kurie neteisingai užpludo jų ramųjį kraštą. Stengėsi jiems visur ir be paliovos keršyti už skriaudas nuo jų patirtas... Tai kas, kad jis vienas atlikęs, kad neturi giminių ir draugų? Tai kas, kad už jo išdavimą rusai didžius pinigus pažadėjo? Jis tiki: jo tautoje neatsiras nė vienas noris gauti tuos pinigus. Jisai įtiki į savo viengėnčius ir myli juos. Nė vienas iš jų nuo jo niekad blogo nepatyrė. Užmušinėjo rusus ir kitus savo tautos priešus, bet savuosius gynė ir šelpė, kiek galėdamas.

Vakaras užstojo, temo. Vara vis jojo dumodamas. Troško atsilsio... Kur jo jieskoti? Prie ko prašytis

nakvynės? ... Jug ta mylima ³⁵Cečenų žemė jau liko Rusijos dalele. Gal ir tarp jos gyventojų atsirastų išdavikas? Su pasibiaurėjimu stumė nuo savęs tą mintį. Galėtų godus armėnas, ar bailus gruzinas jį išduoti, bet čečėnas to nepadarys.

Ir kada Boša ties namais dumojo kokių būdu pralobti ir pragarsėti, idant gautų gražią Gita, Vara prisiartino prie jo.

— Vara, sušuko Boša, lyg nudžiugęs.

— Tas pats — atsiliepė Vara.

Susėdusiu ilgai kalbėjo apie savo vargus nelaimės. Boša juodomis mintimis aptvinęs skundėsi:

— Tu vis už mane laimingesnis — sakė Varai — tau nieko netruksta, visoko pertekės.

Rasi tai nelaimė, kad turtų truksta?

— Ne, — nelaimė tai tada, kada žmogus nieko neturi ant žemės, nė prieteliaus, nė sesers, nė brolio. Nelaimė — tai tada, kada tavo gimtinį kraštą neprieteliai užėmė, ir tu neturi vieko jo iš jų nagų išplėsti.

— Pamylėjus-gi mergele, jei neturi pinigų ir negali jos vesti, rasi tai ne nelaimė?

Vara patylėjęs tarė:

— Ne, ir tai ne nelaimė. Mergaičių yra daug; ne ta, bus kita.

— Tur but tu niekad nemylėjai, Vara?

Vara išlengvo jam atsakė:

— Tiesa, Boša, aš nemylėjau mergaičių, bet aš myliu tuos kalnus, tas uolas, jų slėnius ir pievas. Aš myliu savo tėvynę! Abrekas išimylėjęs į mergaitę lygus yra ligoniui. Protas jo temsta ir kunas silpsta

— Vara! — pertraukė Boša: man pinigų reikia.

Vara prasijuokė.

— Jei turėčiau, duočiau. Bet aš jų neturiu ir niekad neturėjau. Ne dėl pinigų likau abreku.

— Tai kam?

— Idant keršyčiau ant kiekvieno žingsnio savo tėvynės neprieteliams.

Nutilo abu. Po valandos pavalgiusiu sugulė. Vara tuoj ramiai užmigo, po savo prieteliaus stogu. Boša-gi

vartės, negalėjo miegoti: tai graži Gita, tai pinigai už Varos galvą pažadėti stovėjo jam akyse.

Dar aušrai neauštant Boša pašoko lyg piktos dvasios pažadintas — tyliai išėjo, duris sandariai uždarė ir atkreipė savo žingsnius rusų kariumenės viršininko linkon. Pribėgęs ten išpažino, kad po jo stogu esąs abrekas Vara, teskubina jį suimti, jam-gi pinigai už išdavimą duoda.

Viršininkas tuoj paliepė kareiviams rengtis, pats-gi atsikreipdamas tarė: „gyvatė!“

Boša išgirdęs sudrebėjo, bet jau buvo vėlu, atšaukti negalėjo. Kareiviai suėmę jį su viršininku prišakyje šuoliais nulėkė į jo bakužėlę.

Netikėtai užpuolę suėmė Varą, nors tas dar gynės, nenorėjo pasiduoti; bet pamatęs tarp rusų savo prietelį Bošą, rankas nuleido.

Lyg stabo ištiktas stovėjo valandėlę. Atsipeikėjęs prašė viršininko daleisti bent keletą žodžių Bošai tarti. Viršininkui neginant užklausė:

— Boša, rasi tai tu tarp mano neprietelių?

Boša nuleido galvą.

— Sakyk man — tęsė Vara: ar-gi tu mane išdavei? Ar-gi tu mane pardavei? — Sakyk!

— Aš! — tyliai, lyg iš po žemių, atsakė Boša, nuleidęs dar labiau galvą.

— Prakeiktas tu! Ir tavo vardas bus amžinai prakeiktas toje žemėje! — aiškiai tarė Vara.

Išgirdę šaudymą susirinko čečennai. Jie stovėjo lyg sustyrę prislėgti gėdos ir skausmo.

Nelaimė, nelaimė: tarp jų išdavikas atsirodo!

Vara, parodęs juos Bošai, sušuko:

— Žiurėk į savo viengenčius! Kiekvienas iš jų nuo tavęs atsikreips. Nė vienas nesukurs ugnies, tavęs nesusildys! Tavo nuodėmė neatleistina! Geriau butum negimęs Nei viena mergaitė netekės už tavęs Prakeiktas busi tarp savųjų, prakeiktas ant amžių! Gyvatė!

Boša sudrebėjo. Jau antrą sykį jį gyvate pavadino.

Vara-gi pašokęs išplėšė iš artimiausiojo kareivio pištalėtą ir, soves iš jo, užmušė du rusu. Gal butų ir išsprukęs, kad viršininkas nebutų liepęs jį šauti. Krito, kaip norėjo, besigrundamas su rusais.

Viršininkas liepė kareiviams paimti savuosius lavonus ir atsigrįždamas Bošai tarė:

— Ateik, gausi iš manęs raštą pinigams.

Kareiviai nujojo. Boša stovėjo ant vietos, jautė į save ką žiurint. Pakėlęs akis pažino Gitą. Jos visas veidas reiškė pasibiaurėjimą. Boša pašoko bėgti, bet mergaitė jį pasivijusi sušuko:

— Dievas paims Varos dušią į dangų! Taugi, gyvate, nebus vietos, nei ant žemės, nei danguje, nei tarp neprietelių, nei tarp savųjų!

Atsisukusi nubėgo. Boša-gi, nusivilkęs į kalnus, dingo jų daubose.

Daugiau jo niekas nebematė.

(pagal rusiško) N.

Žinios.

Iš Lietuvos.

[Rašykite žinias ant vienos pusės lapo ir ant plonos popieros.]

Padidinimas mokesčių — sienpinigių. Suvalkų gub. tapo padidinta mokestis už apsaugojimą triobų nuo ugnies („pajerkastė“): ikiol reikėjo mokėti nuo 100 rublių 40 kap., o dabar nuo 100 rub. reikalauja 94 kap. Suvalkų gub., kaip ir kitose vietose, apsaugojimas nuo ugnies yra priverstinas. Triobos yra apsaugotos draugystėje, vadinamoje „Strachovoje ot ognia Obsčestvo gub. Carstva Pol.“ Padidinimas tos mokes ties pakėlė tarp žmonių didelį trukšmą. *Žvirblis.*

— Kvietišchio ir Šunckų valščiai neapsėmė mokėti padidintą mokestį — sienpinigius, išsiuntė po 3 deputatus su meldimu pas gubernatorių į Suvalkus, o jei ten nelaimės, tai keliaus į Varšavą, galutinai į Petrapilę. Žmonės dėl pakėlimo mokesčių yra labai pasipiktinę ir ketina neapsileisti. *Kazys.*

— Kybartų valščius vienu balsu išrinko pasiuntinį, idant tas važiuotų į Varšavą ir pakalbėtų dėlėi mokėjimo sienpinigių su tam tikra draugyste.

— Sintautų ir Kidulių valščiai vienu balsu nutarę išrinko pasiuntinius, ir žada juos siųsti į Peterburgą dėlėi uždėjimo naujų mokesčių.

— Griškabudžio (Naumieščio par., Suv. gub.) valščiuų šimet tapo padidinti mokesčiai — sienpinigiai.

Valščionis tos „mylistos“ nenor priimti, užtai nė nededa visai, kiti kaimai ketina dėti po senovei, bet lygšiol (25. V.) nieks nedėjo.

Kiti kaimai pradeda bartis visai išnaikinti tuos sienpinigius: sako trobas į pajerkus galima išitraukti teip į kokią nors draugystę.

Nuo Red. Vokietijoj apsergėjimo nuo ugnies draugystės 1896 m. imdavo nuo 1000 markių apsergėto nuo ugnies turto vidutiniškai:

akcijinės — 1 markę 96 pinigių (nuo 100 rub. — apie 20 kap.)
valstijinės — 1 markę 31 pinigių (nuo 100 rub. — apie 14 kap.)
bendrovės — 1 markę 22 pinigių (nuo 100 rub. — apie 13 kap.)

Iš to matyt, kad varšavinė apsaugojimo nuo ugnies draugystė, imdama po 40 kap. nuo 100 rublių ėmė 2-3 syk brangiau, negu panašios Vokietijos draugystės, o norėdama imt po 94 kap. ji paimtų jau 5-7 syk daugiau, negu paprastai ima Vokietijoj.

Žinoma, priverst mokėt tiek sienginigių nieks negali. Bet palikt neapsergėtų nuo ugnies triobų teipgi negali. Todėl vienintelė išeiga išitraukdinti triobas į kitą draugystę arba įsteigti tam tikrą bendrovę, t. y. draugystę ukininkų, kurie apsaugoja viens-kitą nuo ugnies, priežadėdami padegėliui — sąnariui atlyginti padarytą ugnies pragaištį (³/₄ tikrosios vertybės turto). Žinoma, įkuriant bendrovę reikalinga pagelba apšviestiesnių žmonių, įstatymai, valdžios daleidimas, tam tikra vyriausybė, taksatoriai etc.

Mūsų mokyklos. (Naumieščio p.) Griškabudžio mokintoja Gylį šimet po Naujų Metų iškėlė į Naumiestį, o į jo vietą atkėlė iš Naumieščio Katilių. Koks bus šits naujas mokintojas, nežinau, bet vis galima tikėtis, kad už Gylį bus geresnis: gal

nemokis lietuvių vaikų tikėjimo dalykų maskoliškoj kalboj, kaip mokino ikšiol Gyls. Mokintojas Gyls mat labai ištikimas valdžios tarnas. Mokykloje jis taip stropiai pildo maskolių istatymus, kad šioj apygardoj tokio mokintojaus nėra. Užtai nedyvai, kad laike savo buvimo Griėškabudyj užsitarnavo čielus tris medalius: vieną už tai, ką mokitinius — katalikus mokina poterių ir tikėjimo dalykų moskoliškoj kalboj, antrą už dalyvavyma prie visatinio gyventojų surašymo, buvusio 1897 m., o trečią ir vėl už koki ten „gerą“ darbą.

— Valdžia užsimanė išteigti da vieną mokyklą musų valščiuj (yra 2), bet žmonės anaipol neapsėmė, tuli pradė reikalaut, kad išnaikintų ir Barzdų — „užteks, sako, mums ir vienos“.

Griėskabudiečiai, reikalaukite lietuviškos kalbos į savo mokyklas, ypač prie išguldymo tikėjimo dalykų. *A. Žioplelis.*

Atsišaukimai. Šimet per Velykas po visą Pilviškių miestelį buvo išlipinti ir išmėtyti atsišaukimai „Ne apleiskime savo vaikų!“ Žmonės skaitė juos labai noriai, gyrė lipintojus, bet dar labiau gyrė pačius atsišaukimus, sakydami: „čionai liepia reikalauti geresnių mokyklų, o priešingo ciesoriui nieko nėra!“. Kiti, kaip girdėjau vėliaus, radę išmėtytus atsišaukimus, parsinešę namo ir pakelėse lipinėję.

Randonsiuliai, žinoma, paprastu budu draskė juos, nežiurdami ant jų „nekaltos italpos“. Bet prie draskymo tų atsišaukimų prisidėjo ir kun. Bridžius. Iš tos priežasties jis gavo laišką sekančio turinio:

„Velykų naktį buvo išlipinti po visą Pilviškių miestelį atsišaukimai „Ne apleiskime savo vaikų!“

Tuos atsišaukimus žemsargiai draskė su iniršimu; bet, kaip mes pats matėm savo akimis, prie to draskymo prisidėjai ir tamista . . . Mes nesitikėjom, kad tamista galėtų išrauti sėklą liuosybės ir brolystės, pasėtą lietuviškoje dirvoje . . . Nesitikėjom ir dėl to, nes tamista sakai pamokslus grynojo lietuviškoj kalboj. Turinys tamistos pamokslų taip-gi nelabai užgauna čionai esančius idėalistus (t. y. žmones platesnių pažiurių, apsišvietusius).

Tai gi palei visą ką matyt, kad tamista prijauti mus tautiškam judėjimui, bet draskymas atsišaukimų priešingas ne tik tautiškumui, bet ir doriškumui, nes tikrai doras kunigas neis į pagelbą žvėriškai valdžiai, kuri atima visokias tiesas ne tik ką nuo žmonių, bet spaudžia ir persekioja kaip įmanydama ir pačią kunigiją (k. a. viskupą Žvieravyčių, kunigus Klepackį, Opulskį, Šleivį ir d. k.)

Tai gi tamista nuo šio laiko nebuk valdžios talkininku, bet buk ištikimas ir naudingas mokslui ir apšvietimui, t. y. teisybei

P. S. Kunigai ne tur gyt žmonėms mislyti apie laisvę, bet tur juos ragīt, kad imtų skaityt lietuviškus laikraščius ir knygas, bet ne tik ką ragīt, ale tur ir platīt po žmones . . .

12 balandžio

parašė Lipytojai.

Žioplelis.

Brukimas maskoliškų rodyklių (skardų), Griškabudžio val. vaitas Jasevyčia šiaip geras žmogus: nors jau baigiasi jo „trimetis“, bet da neištvirko, kaip paprastai dedasi su kitais vaitais, negirtuokliauja ir ne riečia nosies; bet tik per daug lėtas. Per savo lėtumą jis pasivedė raštininkui Astrauckui teip, kad šisai minko jį kaip vašką, o vis sau ant naudos, o vaiteliui ir valščiuui ant pragaišties. —

Pereitą rudenį Naumieščio viršininkas atsiuntė „popierą“, ragidamas vaitą, kad jis ineštų į kasą 270 rub. už naujas kaimines blėtas ir tokias - jau dėl šaltyšių. Jasevyčia, raštininko „pamokintas“, tuojaus išpildė viršininko reikalavimą. Tik nežinau, ar savo pinigais jis užmokėjo už tas blėtas, ar kitokiais kokiais; bet turbūt savo, nes iš visų sylų nabagas stengiasi valščionims jas įbrukti. (Jos prekioja po 8 r., o šaltyšiams po 6 r.) Keliems kaimams buvo ir į brukęs, bet tie vėl sugražino; kiti visai atsisako nuo jų.

Lygsvaris.

Valdžios bičiuliai. Rumboniš. (Suv. g. Kalv. pav.) Volf — Višnievskis dar vis stengiasi įvesti lenkišką kalbą į Rumbonių bažnyčią. Volf — Všinievskis čia yra apgarsėjęs kaipo maskolių denuncijantas, nes yra apskundęs žandarams kun. Dargi*) Alytaus vikarijušą, kun. Slavenį, Udrijos kamendorių ir kun. Karužą, Rumbonių kleboną, buk šie kunigai platiną „litvomaniją“ skundė teipogi a. a. vyskpiui Baranauskui savo kunigus, bet nieko negavo. Dabar susinešė su Junonių**) išgamomis ir visi išvien daro Rumbonių bažnyčioj ermyderį; bet Rumbonių bažnyčios Volf — Višnievkiui negana, jis dar kelia vaidus Alytuje, Simne (Suv. g.), Nemajunuose, Punioje, Butrimonyse, Pivašunuose ir kitose vietose Vilniaus rėdybos. Volf — Vižnievskis persiėmęs yra pekliška neapykanta prie visko, kas yra lietuviška.

*) Kun. V. Dargis, buvęs Atlytaus kamendorius už lietuviystę atbuvo 3 metus bausmės Niežine, Černigovo gub. Sugryžės atgal gavo vietą Novogrode (Lomž. g.) 26 d. vasario š. m. žandarai vėl jį ten iskrėtė, bet nieko nerado.

**) Junoniš — tai sodžius Rum par., apgyventas lietuviškų išgamų, kurie save laiko už lenkus.

— Žagariai. (Kalv. pav. Udrijos par.) Žagariuose gyvena garsus visoį mūsų apygardėj judošius, išdavikas Mieliauckas, kursai prieš 20 metų priėmė pravoslaviją Kalvarijos kalėjime; mat judošius Mieliauckas pavogė arklius Diškevyčiaus iš Pakaševo ir už tą vagystę pateko Kalvarijos kalėjiman ant 3 metų; ten jam bekalint kalėjime perdetinis pasiulė jam pravoslaviją ir pažadėjo jį išleisti iš Kalvarijos kalėjimo; reik atsiminti, kad Mieliauckas yra tai Balbieriškio miestelėnas ir baisiai ištvirkęs žmogus, užtaigi priėmė pravoslaviją, bet tris metus kalėjime turėjo iš-tupėti, nes nuo to nei pravoslavija negelbti. Jam sugryžus iš kalėjimo namon ir dar neapsigarsinus, kad jis jau pravoslavas, jojo moteriškė pagimdė kudikį, kurį apkrikštijo kun. Žukauskas Balbieriškio bažnyčioj. Štai, nė iš šen nė iš ten, ant kun. Žukaucko užpuolė policija už apkrištijimą Mieliaucko*) kudikio; kunigas teisinosi, kad jis pažystas Mieliaucką, kaipo kataliką, bet maskoliai jam liepė užmokėti 500 r. bausmės, o kudikį atėmė nuo tėvų dėl užauklėjimo pravoslavijos dvasėj.

Išgama Mieliauckas dabar jau ir vėl norėtų buti kataliku, bet nė vienas kunigas negali jojo perkrikštyti, nes tai Maskolijoj yra uždrausta; dabar kasmet policija per sylą tempia Mieliaucką prieš Velykas į cerkvę Alytaus, kad atliktų ten velykinę išpažintį.

Mieliauckas, tapęs pravoslavu, dar labiaus pradėjo vagioti arklius ir tapo pagelbininku žandarų, nes priklauso prie slaptos policijos; dažnai skundžia savo sąsėdžius policijai už skaitymą lietuviskų knygų. Iš to paeina šnipinėjimai policijos ir daug nesmagumų.

Vėmla.

Kratos, areištai, skundai. Pilviškiai (Senapilės pav., Suv. g) Per atlaidus šv. Jurgio (26 balandžio) tapo suimtas Juozas Kudirka kaimo Ambrasų. Pas jį krata buvo pereitą rudenį, rado tikėtai keletą maldaknygių, parako, ekspelerio ir kitų užrubežinių daiktų. Bet užtai jam nieko nebuvo.

Sako žmonės, kad jį užskundęs karabelninkas Žilinskis už tai, kad jis buk važiaavęs su Lauckaimio (Naum. parap.) J.

*) katalikų kunigui yra uždrausta krikštyti, kudikį, kurio tėvas ar motyna pravoslavnas, už tai didės bausinės yra paskirtos katalikų kunigams nuo maskolių.

Brazaucku, kuris tapo sugautas bevežant kontrabandą (maldaknyges, laikraščius ir pabriku išdarbius).

Kiti sako, kad jį užskundęs Pilviškių panaktinis Jakštys.

Ar tik ne laikas būtų, kad Lietuvos jaunuomenė pabaustų visokius skundikus, judošius ir žemsargius? . . .

A. Žioplelis.

Baudimas šnipukų. Senapilė. Buvo rašyta „Uk-ke“ pr. m., juog tapo sumuštas šnipas Štukaravičius, žydukų mokin-tojas. Pernai rudenį sumušė šnipą karabelninką Mauruką, šimet per Jurginių prekymetį supliekė vienakį Peikertą, o vaitą Liudvinavo (Kriščiuną) žandarai su žemsargiais išlydėjo iš Senapilės, o šiaip žmogelis but gavęs gerą užmokestį už savo darbelius.

Da liko be užmokesties sumuštojo Peikerto brolis, pardavėjas Polovinskas, kursai pardavinėdamas paraką ištyrinėja, kas turi koki ginklą ir šiaip tarp susirinkusių pas jį žmonių užveda kalbą apie lietuviškas knygas, kalendorius. Kitą syk iš lengvatikių žmonių šį-tą išgaunąs. Raštininkas biuro Zelionka užsigėręs nei nesigina, juog yra šnipu: visgi, sako, gera paimtie 10—15 rub. ant mėnesio.

Pabaigoj balandžio mėn. atvažiavo turbūt iš Petrapilės ar iš kur kitur net dvylika šnipų ir apsistojo Krakauco viešbutyje. Žydas matydamas, juog jie visaip persirėdinėja nuvėjęs pasakė zandarų viršininkui, bet tas atsakė: „tai nieko, tegul jie sau bovijasi“. Persirėdo visaip: į moteris ir vyrus, prastais darbininkais ir valdininkiškai, ir sunku buna juos pažinti. Besivalkiodami susekė Degučiuos pas zyda gudiškų ir žydiškų uždraustų knygų Per kratą rado apie 8 pudus; 2 žydu suėmė; viens iš jų pabėgo, tai ant to visą kaltę suvertė. Dabar 8 išvaziavo atgal, o 4 da liko. Mat da vietinių šnipų neužtenka.

Tai mat kiek valdžia išmėto pinigų ant slapotos policijos. Reik su nepažistamais neišsileisti į jokias svarbesnes kalbas, nežinai, su kuo kalbi.

Kaxys.

Politiški pabėgėliai. Departamentas policijos siuntinėja žinias į visas puses apie politiškus pabėgėlius, prašydamas valdžios tarnų anuos sugauti ir pristatyti žandarams. Tokių „neblagonadežnų“ ypatų ten yra parodyta apie 10 tukstančių; daugiausia tarp jų yra žydiškų ir maskoliškų pravardžių, bet

yra teipogi ir lietuviškų, paklūvusių, matyt, už lietuviškus raštus; man pasisėkė užsirašyti kelias lietuviškas pravardes, kurias čia visumenės žiniai paduodu:

1) Rokas Vaitkus, iš sodos Lukšaičių, Šiaulių pap., Kauno gub.

2) Ignacas Krutulė, iš Jakimiškių palivarko, Pagermonio gm.) Senapilės pav., Suvalkų gub.

3) Misevyčia (Misių), Šidlavo volosties, Raseinių pav. Kauno gub.

4) Jonas Petkevyčius ir Žygmantas Butkevyčius, iš Linkavos, Panevėžio pav., Kauno gub.

5) Felecija Pocius, iš sod. Kontraičių, Kuršėnų volost., Kauno g.

6) Petras Radulis, iš sod. Kondraičių, Pakraino vol., Kauno gub.

7) Juozas Malinauckas, iš sod. Rašdėnų, Novo-Aleksan. p., Kauno g.

8) Vincas Mickevyčia, iš sod. Budviečių, Pajevonio gm., Vilk. pav., Suv. g.

9) Augustas Kugelis, Prūsų valdinys, lietuvis.

10) Adolfas Gavėnas, baigęs skyrių fiziko — matematišką Petrapilės universitete, paeina iš sod. Kušliškių, Kalvarijos pav. Suvalkų gub.

Aušrinė.

Šnipai. Laukinčiai (Seinų pav. Suv. g.) Čia į mus kraštą atvyko 1897 m. garsus maskolių šnipukas mokintojas Džiarabas-Marma; jau ir pas mus kaip Keturvalakiuose ir Sasnavoje pagarsėjo savo biauariais judošiškais darbais; čia jau išvarė apie 10 ukininkų iš namų imdamas nuo jų dideles palukanas; užvedė apie penkias kratas, kur žandarai plėšė, draskė ir rubavojo nekaltų žmonių namus, jieškodami tenais lietuviškų laikraščių ir knygų; skundė policijai teipogi Balkunų vaitą Platinskį ir jo raštininką Rilsį už tai, buk šie statą kliutis, kad Džiarabas-Marma negautų nuo maskolių „gratifikacijų“ ir kad nepagrozina Džiarabui Marmui gyvenamų namų; užskundė žandarams teipogi kelis sodžius, kuriuose „naminiai daraktoriai“ mokina vaikus ant lietuviškų knygų; iš to pakyla bylos, tyrinėjimai ir gaudymai nekaltų vaikų ir kiti nesmagumai; apie keliems vaikams Džiarabas Marma atėmė iš kišenių lietuviškus lementorius, iš

kurių jie mokinosi poterių ir kitų maldų; atimtus lietuviškus lementorius išsiuntė Suvalkų direktoriui Čebatarevui. Žodžiu tariant, Džiarabas Marma jau čia pridarė visą litaniją visokių nepadorių darbų; tarytum, tas nedoras policijantas iš peklos čia atsivilko!

Vakarinė.

Šasnavą. (Senap. pav. Suv. gub.) Apie Sasnavą dar visgi viešpatauja „blagonadežni“ Džiarabo-Marmos mokintiniai ir suvis neišibaigia! Skaitlius jų paskutiniame laike pasididino, nes apart Sasnavos vargamistros Jakubaucko, Paulia - antanio ir Germanavyčiaus į kamandą Džiarbo-Marmos įstojo Jasevyčius ir Antanas Čekaitis, pramintas kuiločiu. Paskutiniame laike ypatingai atsižymėjo Jasevyčius, kursai nepaliauja šnipinėjęs, ar kas neskaito lietuviškų laikraščių. Jasevyčia vieną kart radęs prilipintą prie Sasnavos šventoriaus atsišaukimą „Broliai ir seserys,“ keikdamas ant lipintojų nulupo; vienas iš sasnaviečių pamatė jį taip darant ir pradėjo jam aiškinti, kad tai maskoliškas atsišaukimas, raginantis sueigą į kanceliariją; Jasevyčius paklausęs ir vėl prilipdė atsišaukimą ant savo vietos. (Šnipai reikėtų mums greičiaus iš Lietuvos išvyt! *Red.) S.*

Valščiams pamokslas. Rakališkė. (Senap. pav. Suv. g.) Ant vietos pabėgusio Lelešiaus, Kvietišchio gminas išsirinko vaitu Kazį Ruškį; yra tai žmogus tamsus, led ką mokąs „stačiaukomis“ pasirašyti savo pravardę. Po išbėgimui į užrubežę Lelešiaus atrasta gmino kasoj stoka 26 tukstančių rublių; papildymui tos skolos valdžia užraštauvo Lelešiaus ukę į penkis tukstančius rublių ir kasieriaus iš Bitikų Matulaičio — į šešis tukstančius rublių; papildymui kasos da stokuoja į penkioliką tukstančių rublių.

Lelešius gerai mokėjo mulkius ukininkus prigauti: daugeli kvailių ukininkų įprašė pasirašyti knygoje, buk jie ėmę iš kasos pinigų, ir išdavė Lelešius jiems reversus; daugumas pasirašė į knygas ir dabar jau valdžia reikalauja, nuo jų kad atmokėtų pinigus, skolintus iš gmino kasos. „Suvalkų gubernijos žiniuose“ randame daug pravardių, ant kurių stovi skola užrašyta (Brazys, Sasnavos J. Kurtinaitis, Pasienių Seliokas ir kiti). *S.*

Ištremtas į Siberiją. Liudavinavas (Kalv. pav.) Juozą Akelaitį iš Pažerėlių valdžia nusprendė išsiųsti Siberijon į Irkucką ant 4 metų. Ant jo vertė kaltę už lipinimą atsišau-

kimų ir nudaužymą su gudiškais parašais lentų apie Liudvinavą per Sekmines 1902 m. *Kazys.*

Pinigų rinkėjai. Šiaulių valščiūs. Žadžiunų sodžiuų Ant. Valančius, rinkdamas mokesčius už žemę (zborus) perėmė pinigų viršaus: nuo vieno po keletą grivenų, nuo kitų rubliais; nuo Dočkių sodžiaus perėmęs lyg 60 rub. Už „zborščikystę“ paėmė nuo savo sodžiaus, nuo 16 gaspadorių, po 50 kap. nuo Dočkių po 50 kap; nuo įnamių ir dešintininkų po 10 kap.

Vėliaus „zborščiks“ Valančius atidavė visiems, kuriems tik buvo perėmęs mokesčių, nežiurėjo nei kurio kiek užrašyta, kiek kas prašė tiek ir davė. Byla buvo jau paduota prie tarpininko. Kaip susitaikė su vyrais, starasta žukas nepranešė apie tai tarpininkui, nes jam Valančius nepastatė gerų magaryčių.

Kaip didino Kairių koplyčią jis buvo rinkėju pinigų iš parapijos, jis pats sakęs perleidęs lyg poros tukstančių rublių per savo rankas; galima sakyti, juog daug pinigų prisimaišė prie jo paties pinigų ir nebeatskyrė. Valančius teipogi buvo rinkėju pinigų ant kokios lioretanskos koplyčios, ar ant Popiežiaus karunos (negalėjau sužinoti) tik numanom, juog paliko jo kišenėj nemažai pelno. — „Gi, po čiobrais, ir man reik už vargą“.

J. Laukinis.

Dėl mokyklos. Karčrudės (Tamošbudžio) valščių pereitą rudenį ant valščiaus sueigos buvo apšaukta išteigti mokyklą. Valščionis turbūt tamsesni ne kaip Griškabudiškiai, nės tuojaus, be jokio apmislėjimo, norėjo priimti tą užmanymą ir džiaugės, galėsią geriaus mokintis . . . Tik atsirado keli vyrai, kurie pradėjo žmonėms išguldinėti pragaištingumą tos mokyklos ir visas sunkenybes jos užlaikymo. Suprato tai žmonės ir nepasirašė ant „prigovoro“.

Nepatiko tai ukininkui Gvazdinskui iš Valių, ir jis apskundė p. Daugėlą, buvusįjį sudžią — žmogų garsų iš jo teisingumo, — kad buk jisai sugundęs valščionis prieš valdžią.

Tokio Gvazdinsko veliju jums, Karčiudiškiai, pasisaugoti, kaipo judošiaus, kad kartais neįkastų ir neišduotų į rankas kryžavotojų.

Lygsvaris.

Kas vyresnis: ar vaitas, ar valščius? Žeimis (Panevėžio pav.) Kiekvienais metais, atėjus kareivystei staršina Pronckunas turėdavo 25 rublius tam tikrų važiuojamų pinigų,

tik perniai jų neturėjo, skyrėjai sprendami metų išlaidas buvo atėmę. Iš savo kišenės Pronckunui pagailo imti. Nieko nelaukęs sušaukė skyrėjus ir jų paprašė. Skyrėjai pasakė neduosią; bet susitarę keli girtuokliai ėmė rėkt, kad valščius duotų. Pronckunas, ne kvailys budams, tuojau ėmė šaukt visus pavardėms, katras duos, o katras ne. Mislijo, kad vėl jam teip pasiseks, kaip renkant staršiną: manė sau, kad akyse kiekvienas gėdysis atsakyt. Bet šįkart vargšas apsigavo: kaip pradėjo šaukt, tuojau vienas iš skyrėjų suriko: „Vyrai, tai kas! Ir vėl jis teip daro, kaip visada darydavo! Katrie nenorit duot, eikim laukan!“ Ura visi ir išėjo, tik paliko kokie penki girtuokliai ir Pronckunas su ilga nosim, kaip su šluotkočiu.

Visiems patiko toks apsėjimas su staršina. Toliaus vis teip darysą: jei neklausysiąs staršina, tai išeisią tiesiai į namus — tedaro sau vienas, ką nori.

Šnypšlis.

Kaip prašalint raštininką? Griškabudžio valščiaus raštininkas („sekreterius“) Astrauckas (lenkelis — Ostrovski) labai pagarsėjo lupimu kyšių. Ir nors jisai vos tik antras metas čionai raštininkauja, bet jau suspėjo valščionims išikyrėt, teip kad šitie pradėjo ištikrųjų rupitis, „kaip bus nuo jo atsikratyta“. Vieni sako: „Turbūt jau ir mums reikės jį išmušt, kaip, ana, Sintautų valščius — kitaip mes nuo jo neatsikratysim“. Mat jis pirmiau buvo raštininku Sintautų valščiu, ir, sako, jį iš tų išviję, išmušę. Kiti aiškina: „Kam mušt? Priversim jį patį parašyt ant „prigovoro“, kad mes jo nenorim ir gana! . . . kaip aną metų Pilviškičiai padarė su savo raštininku Pliopliu“. O tretis sako prašysią viršininko, kad apmainytų.

Ot, kad šiteip padarytumėt, griškabudiečiai, tai butumėt vyrai! Darykite viską pagal tiesą ir su išminčia, be mušių, be koliojimų!

Lygsvaris.

— Linkuva, Pan. pav. Per vieną šunį mažiau. Perniai rudenį pasibaigė Orlovo, valščiaus raštininko, viešpatavimas — numetė jį nuo vietos. Kas jo nekeikė ir kam jis vargo nebuvo uždavęs? Budavo, ateis koks žmogelis į valsčių menkų menkiausio reikalo — atlupdavo nuo jo dešimteriopai. Sudysis kas — tai „pinigai kaltindavo, o arielka sudydavo“. Pajus kur pinigus lengviai ištraukiama — išplėš, kaip šuva. Visi sakė, kad jis tik vardą turįs žmogaus, bet geras butų Dievas jį velniu sutvėręs.

Pasibaigė visiškai netikėtai. Nuvažiavęs pas staršina Indrišuną į svečius jis pasigėrė, kaip visoms keturioms eina. Kada vėžėjas namo pavadino, jis šoko tą mušt su kumsčia per galvą, kaip išdrįstas jį — poną namo vadint. Pribėgęs staršina suvaldė jį ir aptampęs gerai ir įmetęs į ratus namo parleidė. Už poros dienų pats nuvažiavo pas tarpininką ir apsakė, kaip ir kas buvo. Pakako ir tiek. Atsitiko kirvis kotui. *Vėžim.*

Taisymas bažnyčios. Veliona (Kauno gub.) Jau keli metai, kaip mes dedam pinigų ant pataisymo ir praplatinimo bažnyčios. Bet mažai mus pinigėlių tepatenka ant pataisymo bažnyčios. Vietinis klebonas džiakonas už mus sudėtus pinigus įsitaisė sav puikų klojimą. Tik išmūrinimas vieno fundamento be medegos kaštavo 200 rublių, o tašyti akmens dėl bažnyčios, kurie mums kiek viens kaštavo po 20-25 rublius pateko į fundamentą džiakono tvartų. Ak taisoma yra ir bažnyčia, bet ne taip, kaip klojimas ir tvartai. Per naujai uždengtą stogą bažnyčios bėga, kaip per rėtį. Pataisymui vietos vargonams. vieton to, kad suspulėti, idant mažiaus pinigų išeitų, tapo įstatytos 2 sienos, kas labai sumažino bažnyčią ir išėjo lyg bučius žvirbliams gaudyt. Veik visi mus pinigai nuėjo ant tvartų ir klebono klojimo.

O vis tai darosi per tai, kad mus žmonės itiki į kunigą kaip į patį Dievą.

Kunigėliai pelnininkai. Veliona. Ne senas tai laikas, kada mus kunigėliai buvo susiderėję dastatyti ant Nemuno žydišką girią. Perkunavo per pamokslus, kad jau mes visai netikime į Dievą, neklausom tarnų Dievo, o vis tik už tai, kad nevežame dovanai žydiškus medžius iš girios. Išsigando daugelis žmonių ir vėžė dovanai žydiškus medžius, o kunigėliai atsiėmė sav pinigų gardžiai šposavo iš „chlopu-dudrnių,“ kuriuos be gazdindami pekla gaili ir į peklą nuvesti.

Kieno kapai? Lygumų parapijonai, kurie nor palaidot numirėlį ant naujųjų kapų, tur pirma užmokėt už duobę klebonui Korsakui 5 rublius. Argi ka-pai butų kun. Kursako?

Svaiguly.

Kas tai yra „bedieviai“? Pašvitinio (Šiaulių pav.) klebonas Živatkauskas jau senei laiko už bedievišką savo parapiją, senei keik rašytojus ir skaitytojus svietišku knygelį,

vadindamas jas bedieviškomis ir gazdindamas žmones pragaro bausme už jų skaitymą.

„Tie yra bedieviai, paleistuviai, kurie skaito laikraščius, paniekin, išjuok Dievo tarnus, šlovę plėšia, aprašo jų darbus, paniekin gerus norus; tie yra bedieviai, kurie rašo apie kitų darbus, įbruk į rankas niekus ir sako: žiurėk, kaip raštas rodo. Neklausykite jų: jie nor „viera“ jums išplėšti, jie niekin kunigus, o galų-gale paniekis ir „viera“, sudeginkite visi, kas turite tas knygeles, o kas parodys tokias knygas, paimit jas ir pristatykit man, aš peržiūrėsiu, kad nebut bedieviškų; o kurie jau skaitė tokias knygetes spaviedokitės: pakol jų nepameste, negauste išrišimo.“

Teip ir tam panašiai Pašvitinio klebonas Živatkauskas sako pamokslus. Teip-gi tankiai sako apie ištvirkimą jo parapijos, kaip prieš jį nevysi tenujim kepurę, patikę kur einant nepasiklonioja, o ko-prasčiausiai darą tie, kurie statų žodį be nusižeminimo pasako.

Per pamokslus daugiausiai ragina dėti visokias apieras, prie visų altorių, pasakoja apie garbę, kokią danguj aptur šventieji iš sudėtų pinigų, javų, surių ir kiaušinių ir tt.

Pašvitiniečiai negirdž tikrų dvasiškų pamokinimų. Keik knygeles, vadindamas jas bedieviškomis, o jo pamokslai daug kart labiau bedieviški, negu jo keikiamas knygelės; keik tuos, ką skaito apie blogus darbus, o visados vadin šventais Dievo tarnais tuos, kurie padarė tuos darbus. Tas, kurs dara blogus darbus, anot jo, šventas, o kurs skaito ir žino jo darbus, tas bedievis. Neduod vaikinam išrišimo už skaitymą „Ukininko“ kur aprašyti yra jų blogi darbai, bet nežinia, kas jiems duos išrišima, kad jie padarė tuos darbus.

Paskui paduosme vardus tų knygelių kurias iškeikė ir kokias dar iškeiks; prie žakrastijono yra visos surašytos, kokių neskaityt. Keik netik „Ukininką“, „Varpą“, „Darbininkų Balsą“ bet ir visas, nors nekalčiausias, „Ukininko“ redakcijos knygetes.

Svaigulys.

Lygybė bažnyčioj. Šiaulių džiakonas Tomkevyčia neteisingai elgias su žmonėmis prie spaviednyčios: užmatęs koki lenką poną ar poniją, iš tolo jį žegnoja ir liepia visiems jį žuleist.

Svaigulys.

Griškabudžio ubaginė be abėjonės priguli parapijai, bet jei parapijonis ir toliau teip praleis savo reikalą tik šnekoms apie savo prabaščiaus gudrybę,*) o nieks iš jų nesitvers už darbo, tai teip bus neužilgo, kaip anais metais su Naumieščio brosvine, kuri pirmiau buvo tikra parapijos savastis, o paskui, po išėjimui laiko, pasidarė tikra praloto Oliako savastis. Ir nors naumiestiškiai pasijutę, apgautais, pradėjo jieškoti tiesos, bet jau per velu buvo!**)

Kame logika***) ir teisybė?

Pabaigoj birželio mėn. p. m. atėjo į „Ukininko“ redakciją atsiliepiamas „Kritika****) be logikos,“ kame p. Škaitytojas kritikuoja korespondenciją p. Darčiaus iš Senapilės, patalpintą „Naujienose“ 1901 m. N 11 po vardu „Garsus pamokslininkas“.

Idant kiekviens lengvai galėtų spręsti apie keliamus klausimus, mes atkartosime bent svarbesniąją korespondencijos dalį:

Kun. Senkus 22 rugsėjį pasakė pamokslėlį . . . „Nevalia, sako, nė vieno švento daikto nė pirkti, nė parduoti“, kas, girdi, parduoda škaplierius ir ima už juos daugiau, negu jie verti tiktai dėlto, kad jie pašventinti, tas šventvagiškai daro, nes Dievo „loskų“ už pinigų negali nė prkti nė parduoti. Užmiršo, matyt, kunigėlis, kad daug Dievo loskų galima įgyti už pinigų pagal Bažnyčios mokslą, pvz. mišios, krikštas, šliubas . . .

Paskui da, kalbėdamas apie šventvagystę, pasakė: šventvagiškai elgiasi ir tie, kurie išdrįsta kunigą, Dievo tarną, paduoti į sudą. Vienas sudas ant jo yra — Dievas ir įpėdiniai Kristaus: šventas Tėvas ir vyskupai . . .

Kunigas, anot Senkaus, iš kitokio negu mes, molio nulipintas... (pusl. 85.)

Ant tos korespondencijos užsipuolė p. Škaitytojas tokiu būdu:

„Lengva but mums kritikuoti kitus, kad logikos nuo mus nereikalautų. Ale kaip vežimas be dyselio, teip kritika be logikos niekaip negali apseiti. Musų lietuviai moka ir be dyselio važiuoti, bile tik yra kam vežti, kritikavoja be logikos bile tik turi kur patalpinti („Ukininke“)

*) Žr. „Nauj“ M 6.

Red.

**) Apie Naumieščio brostvinę buvo plačiai rašyta „Ukininke“ 1896 M 17.

***) *Logika* - nuoseklus manymas; mokslas apie nuseklų manymą.

****) *kritika* — perkratinėjimas, nurodymas gerų ir blogų pusių kokio nors dalyko (nuomonių, darbų, raštų): *kritika be logikos* — nenuoseklus, neišmintingas sudijimas.

Nors daugeli galėčia parodyti kritikų be logikos, ale pavyzdžiui užteks vienos, kuri tapo patalpinta perėjusio meto 10-tam numeryj „Ukininko“, tai yra kritika pamokslu kun. Senkaus, Senapilės klebono“)

Kun. Senkus pasa-ė per pamokslą, kad nevalia parduoti daiktų pašventintų (kaip tai: ražančių ignosėlių ir kit.) brangiau, vien tik dėl to, kad jie pašventyti ir atlaidai priišti prie jų Teisybė pasakė kun. Senkus, nes toks yra mokslas visos bažnyčios. Ale garsus kritikas isikandęs tuos žodžius laiko ir nori tais pačiais žodžiais drėbti visai bažnyčiai kaip purvynu į akis, sakydamas, juog pagal tą patį mokslą bažnyčios gali kunigai imti pinigus už mišias, krikštus, šliubus, tai yra, pagal jo nuomonę, už mylistas Dievo ima pinigus.

Kas link krikšo meldžiu tamistos pasiklausti bile kokio varganisto, tai dasižnosi, kad suvisu ne už krikštą ima, ale už aktus, kuriuos turi surašyti ir patam randui paduoti.

Jeigu kunigai ima už mišias, arba šliubą, tai vėla neima už mylistas Dievo tik už darbą, kurį turi atlikti reikalaujančiam tų mylistų, lyginai kaip gydytojas neima už sveikatą, kurią ligoniui suteikia ale už darbą ir apžiurėjimą ligonio.

Tamista šiame dalyke buvai užmiršęs, kad kunigai ir iš tokio pat molio nulipinti, kaip ir kiti žmonės: ir jie reikalauja kuniško maisto ir apsidengimo. Parodyk, koku bud. galėtų kunigai aprupint kuniškus savo reikalus, jeigu meimtų už mišias, šliubus ir t. t? Ale tokio budo neišrado nieks, nė tamista neišrasi. Dėlto jeigu kas kokiam darbui pasišvėčia tai iš to darbo turi turėti ir užėlaikymą, kaip sako (kame? Red) Šv. Povylas Apaštalas: „Kurie tarnauja aukurai, turi iš jo turėti ir daį“. Penktam ir šeštam amžij yra ženklai, kurie parodo, kad imdavo bažnyčia už mišias, šliubus ir kitas dvasiškas apeigas, o nieks to pasieigimo niekad neišmėtinėjo apart atskaluno Viklefo ir jo pasekėjų.

Abelnai imant, mums lietuviams nerupi tad suvisu, jeigu kiekvienas ukininkas keldamas vestuves turi užmokėti už degtinę 60 ir daugu rublių, o jeigu už šliubą užmokės tris, keturis rublius ant užlaikymo dvasiškųjų, tai vienu balsu visi vadina rakaliumi. — Kur teisybė?! Kur logika?!

Jeigu nori tamista suprasti padėjimą dvasiškijos, paklausk kokio nors išmintingo ekonomo, kiek gali prekiuoti užlaikymas klebonijos ir kitų reikalų bažnyčios, o tada mažu permainsi savo pažiuras ir nuomonę. Toliaus, tas kritikas rašo, kad kunigas Senkus savo pamoksle klaidingai išaugštino liuomą dvasišką, sakydamas: kad jeigu kas paduos skundą ant kunigo į svietiską bylą, tai ne gaus išrišimo. Siame dalyke ū nesuklydo kun. Senkus, nes išaiškino visos bažnyčios įstatymą. Šitas įstatymas ne dabar tik atsirado. Pasibaigiant gadynei krikščionių persekiojimo, bažnyčia atgavo liuosybę, drauge apturėjo ir visas prigulincias jai tiesas ir prerogatyvas (privilegijas). Pradžioj ketvirto amžiaus Konstantinas Didysis, pripažindams visas tiesas bažnyčiai apart to da paskyrė Vyskupus teisdariais ne tik dvasiškų, ale ir svietiskų

*) ne N 10 „Uk-o“, tik N 11 „Naujienu“!

ypatų ir reikalų. Visos tautos grynai katalikiškos visada pripažindavo tą prerogatyvą bažnyčiai.

Tamista be reikalo žmonėms aiškini, kad kunigai iš tokio pat molio nulipinti, jie senei tą žino ir supranta, kad ne dėl rubų arba dėl kuno guoduoja dvasiškiją, ale tik dėl jos (valdžios) galės, kurią yra igiję per vyskupo pašventinimą.

Man rodos, guodotini prenumeratoriai „Ukininko“, prie šitos kritikos labai atsakančiai galima pritaikinti pasaką gudų literato Krilov'o „Осель и соловей“.

Baigdamas tuos kelis žodžius rašyti, meldžiu guodotinos „Ukininko“ redakcijos aprubežiuoti tiesas to vienatinio lietuviško laikraščio ir nedaryti iš jo „karciamą“, į kurią kiekvienas gali įeiti ir ką nori pliaukšt. Abelnai kalbant, ir taip daug tas laikraštis „Ukininkas“ turi priešų, o paduodamas klaidingas žinias da kaskart padidys tą skaitlių.

Skaitytojas.

Dabar męs perkratysime abiejų kritikų nuomones. Mums išpuola perkratyt šie klausimai:

- I. Ar galima įgyti Dievo mylistas už pinigus?
- II. Ar kunigai, Dievo tarnai, lygūs yra kitiems žmonėms, ar ne?
- III. Ar gali kunigai išgyventi, neimdami pinigų už mišias, šliubus ir kt?
- IV. Ar gerai męs darome, talpindami tokius atsiliepinimus, kaip atsiliepinimas p. Darčiaus?

I.

P. Darčius savo atsiliepime pirmiausia perkrato (kritikuoja) kun. Senkaus pamokslą apie Dievo „loskas“ ir sako, kad tas pamokslas ne tik nesutinka, bet dagi prieštarauja kunigų ap-sėjimui. Jeigu „Dievo loskų negalima už pinigus nė pirkti nė parduoti,“ tai kaip galima išteisinti ėmimą pinigų už mišias, krikštą, šliubą.

Pagal Darčiaus protavimo būdą (logiką) išeina toks minčių sumetimas:

Už mišias, krikštą, šliubą ima kunigai pinigus, Mišios, krikštas, šliubas suteikia žmonėms Dievo „loskas.“ Taigi, galima už pinigus įgyti Dievo „loskas.“

P. Skaitytojas piktinasi iš tokio atsiliepinimo p. Darčiaus ir vadina jo apsėjimą „drėbimu purvyno į akis visai bažnyčiai.“ Berods toks atsiliepinimas nesmagu išgirsti ne tik kunigui, ne tik katalikui, bet ir kiekvienam žmogui. Jeigu už pinigus galima įgyti Dievo „loskas,“ tai išeina labai liudnos pasekmės: tie, ką

turi daugiau pinigų, gali daugiau Dievo „loskų“ įgyti, o per tai ir dangų lengviau užsipelnyti, o kas neturi pinigų, tas negali įgyti Dievo loskų: to vaikai tur likt ne pakrikštyti, ir gal nepakrikštyti numirti, tas negal gaut šliubo, negal įgyt mylistų, kurias suteikia mišios ir tt. Ar toks apsisėjimas kunigų (t. y. ėmimas pinigų už krikštą, šliubą, mišias ir kt.) sutinka su bažnyčios mokslu, su Evangelija, mes abejojame, todėl atsiliepinimas p. Darčiaus, rodos, nebutų apkaltinimas bažnyčios, bet tik bažnyčios tarnų, kurie, apsunkindami igijimą Dievo mylistų vargdieniams, užstojo jiems kelią į daugų

P. Skaitytojas, norėdamas išteisinti kunigus, paėmė ant savo pečių sunkią naštą. Jis sako: „jeigu kunigai ima pinigus už mišias arba šliubą, tai neima už mylistas Dievo, tik už darbą, kurį turi atlikti reikalaujančiam Dievo mylistų, lyginai kaip gydytojas neima už sveikatą, kurią ligoniui suteikia, ale už darbą ir apžiūrėjimą ligoio.“ Bet mes malonėtume paklausti p. Skaitytojaus: „Ar galima šiame dalyke įgyti Dievo mylistas be tam tikro darbo, sugaišimo? Ar gali but „priřti atlaidai prie ražančių, škaplierių, ignosėlių“ ir kt. be jų pašventinimo ir atskaitymo tam tikrų maldų? Ar galima įgyti Dievo mylistas, paeinančias nuo mišių, jei mišios nebus atlaikytos? Ar gali but suteiktas bažnytinis palaiminimas jaunavedžiams be tam tikro kunigo darbo ir sugaišimo? Ar gali ligonis gauti išmintingą patarmę be daktaro? Jei negalima, tai ką gali gelbėt aiškinimas, kad pinigai yra mokami ne už „Dievo mylistas,“ bet tik už darbą: — vis tiek „Dievo mylistų“ negali įgyt be pinigų, t. y. ne užmokėjus už darbą; ir kol reikės mokėt pinigai už darbą, suteikianti Dievo mylistas, tolaik negalima bus prieit prie tų mylistų be pinigų, tolaik neturtėliai bus kunigų atstumti nuo tų mylistų. Kas nori išteisint tokią tvarką bažnyčioj, kas nori ją apginti, tas gelbti užstoti neturtėliams kelią į daugų.

P. Sk. su paniekinimu vadina atsiliepinimą Darčiaus „kritika be logikos,“ „važiavimu be dyselio“ dagi bepročiu, „asilu,“ manydamas, matyt, kad logika negal apseit be paniekinimo, išjuokimo, pravardžiavimo ir koliojimo. Bet štai kaip jis „važiuoja“:

Kunigai ima pinigus ne už Dievo mylistas, tik už darbą;

Kas reikalauja Dievo mylistų, tas tur užmokėt kunigui už darbą;

Taigi, Dievo mylistų negali įgyti už pinigus.

Iš tokio atsiliepimo matyt, kad p. Sk., norėdamas kritikuoti p. Darčią, įsisėdo į ne savo vežimą, ir nors tas vežimas „su dyseliu“, tai visgi jis nudardėjo į pakalnę Mat ir „su dyseliu“ kitiems lietuviams nepasiseka gerai važiuoti, kartais jie su savo „vežimu“ užkliūva, užkabina kitus, o kartais net apvirsta.

„P. Sk. bevažiuodamas“ su savo vežimu užgavo visus vargdienius, bet ypatingai nuskriaudė škaplierninkus. Mat kun. Senkus pavadino „šventvagiais“ tuos škaplierninkus (kurabelninkus), kurie pašventintus daiktus parduoda brangiau, ne-kaip nešventintus, o p. Sk. pritarė kun. Senkui; bet pritardamas jis užmiršo, kad pašventinimas škaplierių, ražančių tai yra darbas, suteikiantis Dievo mylistas, o kadangi už darbą, suteikiantį Dievo mylistas, anot p. Sk, kunigai gali imti pinigus, tai gali imti ir už pašventinimą škaplierių. O jeigu kunigs gali imti pinigus už pašventinimą, tai kodėl škaplierninkė negali paimti už pašventintus daiktus brangiau, negu už nešventintus: pašventinti daiktai turi pabrangti, jeigu jau ne dėlto, kad reikėtų mokėti pinigai už jų pašventinimą, tai bent už žygiavimą dėl jų pašventinimo.

Tokių būdu išeina, kad kunigai gali imti pinigus už darbą suteikiantį Dievo mylistas, o paprastas žmogus ne tik negali imti pinigų už tą pat darbą, bet da tampa apšauktas „šventvagių“, „smertelnai griėšijančių“ ir tt.

Ar tai bene sutinka su sveiku protu (logika) ir teisybe?!

II.

Pabaigoj savo atsiliepimo p. Darčius piktinasi teip-gi ir iš to, kad kun. Senkus iškelia save ir kitus kunigus augščiau už visus kitus žmones, kad ne tik niekina žmonių (visuomenės) sudą, bet dagi vadina „šventvagyste“ reikalavimą, kad kunigai lygiai su kitais žmonėmis atsakytų prieš visuomenę už savo darbus.

P. Darčius teip protauja:

Visi žmonės yra lygūs akyse Dievo ir įstatymų;

Kunigai, Dievo tarnai (neišskiriant nė popiežiaus) — žmonės;

Todėl kunigai negali but augštesni už kitus žmonės, bet yra lygūs kitiems žmonėms.

Žinoma, jeigu kunigai būtų „iš kitokio molio nulipinti“, jeigu jie būtų *ne* žmonės, bet sutvėrimai tobulesni už žmones, tai tuomet mes negalėtume jų ir žmonių apsisėjimus vienu saiku saikuoti.

Toks sulyginimas kunigų su kitais žmonėmis nepatinka p. Skaitytojui: mat kunigai jau dėl to esą vyresni už kitus, kad jie turi „valdžią (galę), kurią yra igiję per vyskupo pašventinimą“, kad jie gali duot, arba neduot išrišimą nusidėjėliams, kad gali įleisti į dangų, arba nugramzdyt dušias į pragarą, kad nuo jų prigulis kiekvieno žmogaus dušios išganymas ir tt.

P. Sk. protauja tokiu būdu:

Visi žmonės lygiai sutverti ir yra lygūs akyse Dievo;

Kunigai gal neduot išrišimo priešginiams;

Todėl negali kunigų sudyti, bet reikia jų klausyti.

Kadangi ir svietiškoji valdžia gali dabar kiekvieną priešgynį nubausti (apkalti, išsiųsti į Sibirą), todėl, anot p. Sk., ir jos negali sudyti, bet reikia jos klausyti; ponai teip-gi turi didesnę galę už žmones, jie bičiuliauja su valdžia, jie turi daugiau pinigų, tai gal ir jų reik klausyti, gal gerai būtų, kad sugryžtų baudžiava, vergija?....

Bet kas-gi davė tiesą tiems ponams savintis valdžią?

Raštas Šventas ne tik ką tos tiesos jiems neduoda, bet da liepia jiems būti žmonių tarnais. Štai ką sako Raštas Šventas apie vyriausybę:

Jezus-gi sakė savo mokintiniams: jūs žinote, kunigaikščiai giminių ponavoja ant jų, o kurie vyriausieji yra, valdžią tur ant jų. Bet lai nebus teip tarp jūsų. Bet kas nor but tarp jūsų vyriausiu, lai bun tarnu jūsų (Mat. XX, 25, 26).... kursai didesnis yra tarpe jūsų, tebunie kaipo mažesnis; ir kas yra vadas, tebun kaipo tas, kursai tarnauja (Luk. XXII, 25, 26) Vaikai Dievo neturi buti vergais, ir vyresnysis jų turi buti išrinktas ir tarnaujantis.*)

Kad Kristus nelaikė kunigus už išrinktuosius, tai matyti ir iš apsakymo jo apie mielaširdingąjį Samaritėną. Štai kaip skamba tas puikus aprašymas:

Ėjo sykį keliu keleivis Jeriko link ir įpuolė į žmogžudžių rankas; tie apdraskė jį, primušė ir pusgyvį paliko. Tuo tarpu ėjo keliu kunigas, pamatė primuštąjį, bet praėjo pro šalį; teipjau pasiėlgė levitas

*) „Keli žodžiai iš Rašto Švento“: apie žemę, vyriausybę, karalius („Ukininke“ 1895 N 19.)

(kunigo pagelbininkas) Stai ateina keleivis iš Samarijos. Tas pamatė sumuštąjį ir atėjo jį gelbėt. (Luk. X, 30—35)

O tas Samaritėnas buvo ne krikščionis, bet „pagonas“ ir iš svetimos giminės . . . Kodėl-gi Kristus būtų pastatęs tokioj blogoj šviesoje kunigą ir jo pagelbininką? Kodėl jis taip nužemino kunigų vardą (autoritetą), kodėl iškėlė augčiau už juos prastą žmogelį, dagi „pagoną? Jis pasielgė taip, nes laikė visus žmones už lygius, visų darbus vienu saiku saikavo: ar jie buvo pagonai ar krikščionys, ar ponai ar praščiokai, ar turtingi, ar vargingi, ar kunigai, ar šiaip žmonės — jam visi buvo lygūs.

III.

Kitoj vietoj savo atsiliepimo p. Skaitytojas, kreipdamas į p. Darčią, klausia: „parodyk, kokių būdu galėtų kunigai aprūpinti kuniškus savo reikalus, jeigu neimtų už mišias, šliubus ir tt.“

Gaila, kad p. Sk. nežino kitokio būdo aprūpinimo kuniškų kunigų reikalų, kaip tik rinkimą pinigų bedalinant žmonėms „Dievo mylistas.“ Pons Sk. užmiršo, kad ėmimas pinigų už mišias, krikštus šliubus tai da ne vienintelis šaltinis kunigų pelno.

Nors stačiai parapijonys ne sūdeda kunigams algos, bet kas mės duoda jiems savo laike „kalėdą“; beto gudresnieji klebonai po 2—3 sykius per metus siunčia savo tarnus ir „ne savame laike“ rinkti kiaušinių, smetonos, sviesto, surių ir kitokių Dievo dovanų. Kiek tokiu būdu susideda pinigų, nesunku apskaičiuoti, žinant vidutinišką didumą kalėdos, skaitlių parapijos gyventojų ir ukininkų. Nereikėtų teip-gi užmiršti, kad kunigai gauna šokią tokią algą ir nuo valdžios, (kuri yra prisavinus nuo žmonių bažnyčios turtus ir išmoka kunigams tik procentus nuo tų turtų) gauna nuo parapijos klebonijas apsigyvenimui, daržus, sodus, staldus gyvuliams laikyti ir tt.

Tai vis yra šaltiniai, apie kuriuos p. Sk. užmiršo. Ar daug dabar kaštuoja parapijai užlaikymas kunigų prie tos tvarkos, kokia dabar yra, da nieks nėra viešai apgarsinęs. To, matyt, nežino nė pats dvasiškųjų užtarytojas p. Sk.: vieton apskaičiuoti, „kiek gali prekiuoti užlaikymas klebonijos ir kitų reikalų bažnyčios,“ jis velija kreiptis prie „kokio-nors išmintingo ekonomo.“ O kas nori parodyti, tikrąjį padėjamą dvasiškijos būtinai turi nors apčiuopai suskaičiuoti dvasiškijos ėmimas ir jos

išleidimus, nes be to ne bus aišku, kas yra nuskriaustas, ar parapija, ar kunigai.

Bet jeigu ir pasirodytų, kad parapijos aukos drauge su valdžios išduodama alga neužtektų dvasiškiųjų užlaikymui, tai ir tuomet kunigai neturėtų tiesos užstoti vargdieniams — bepinigiams kelio į dangų (imdami pinigus už mišias, krikštą, šliubą), bet turėtų tiesą reikalauti nuo parapijos didesnių aukų gamtos vaisiais arba pinigais. Ak ir dabar yra katalikiškos parapijos, kur kunigams yra mokamos algos per rankas tam tikro parapijos užveizdo (komiteto), kuris valdo visą parapijos turtą (bažnyčią ir kits triobas, kapines etc.) renka nuo parapijonų aukas, mokesčius, sušaukia sueigas parapijonų. Tai yra tikros parapijinės draugystės su tam tikra tvarka (organizacija), įstatymais, vyriausybe, raštinyčia, surašu parapijos sąnarių etc. Žinoma, tokia tvarka reikalauja ir didesnio parapijonų susipratimo didesnio jų apšvietimo... Mums dabar da toli šaukia iki tokio susipratimo, todėl galime dabar tik kalbėti apie prašalinimą tik tulų neteisybių.

IV.

Pabaigoj savo atsiliepimo p. Skaitytojas uždrožia ir mums: už patalpinimą p. Darčiaus ir kitų panašių korespondencijų jis sulygina „Ukininką“ su „karčiama“, į kurią kiekvienas galįs įeiti ir ką nori pliankšt.“

Ant tokio pamokslo, mes ne daug ką turim atsiliept: kas akylai perskaitė p. Darčiaus kritiką ir pakeltus tų klausimus teisingai perkratė, tas gali pats spręsti, kame mes esame nusi-kaltę. Gaila, kad p. Skaitytojas nepaaiškino, ką jis vadina „pliauškimu.“ Ak p. Darčius teisingai atkartoj kun. Senkaus pamokslą, to neužgina nė pats p. Skaitytojas, šlovės teip-gi niekam nenuplėšė, aiškino sau ir kitiems klausimus, pasirem-damas ant liogiškų ir teisingų pamatų. Tai ko-gi daugiaus reik? O gal p. Skaitytojas vadina „pliauškimu“ kišimasi į ne savo reikalą? Gal jam rodos, kad kunigų pamokslą nevalia kritikuot, nevalia sudyt, kad kunigų pamokslius galįs sudyt tik pats Dievas, šv. Tėvas ir vyskupai? Jei kam teip rodytųs, tai tas, žinoma, gali sau vaikščiot ir toliaus akis primerkęs, bet kas vaikščioja su adaroms akimis, tas mato, kad kunigas tai ne Kristaus apaštalas, o jo žodžiai tai ne Evangelija, kad kunigų

pamokslai tankiausia visai neparemti ant Evangelijos žodžių, kad tankiai jų pamokslai buna visai priešingi Evangelijai, kad dagi įsakymai vyskupų buna priešingi Kristaus mokslui ir artimo meilei. Kas nori persitikrinti apie teisingumą šių žodžių tam velijame perskaityt apie judošiškus darbus ir pamokslus pralotų Žilinsko, Nemekšos, Tupalskio.*)

Beto kiekviens žino, kad tarpe kunigų buvo ir dabar atsiranda atskalonai, kurie eina ne tik prieš bažnyčios, bet ir prieš Kristaus įstatymus**); kas nevaikščioja užsimerkęs ir ausis užsikimšęs, tas žino, kad daugelis Lietuvos kunigų ne tiek rūpinasi apie praplatinimą Dievo žodžio, kiek apie praplatinimą savo garbės ir surinkimą turtų, kad Vilniaus vyskupystės vyriausybė ir daugelis kitų kunigų daugiau brangina lenkišką kalbą, ne kaip išganymą dušių savo avinyčios***). Ar tai darbai ne verti papeikimo? Ar tikėjimo reikalai tai ne mūsų reikalai? Ar talpinimas laikraštį žinių, papeikiančių piktus kunigų darbus tai ne mūsų pareiga? Ar užtarimas vargdienių ir sulyginimas jų su turtingaisias yra darbas priešingas Evangelijai? Ar kunigų puikybė ir troškimas valdžios sutinka su Kristaus mokslu apie nusižeminimą ir tarnavimą žmonėms? . . .

Jeigu jau reikėtų pavadinti koki nors atsiliepimą „pliauškimu“, tai mes pavadintume tuo vardu tokią kritiką, kuri nesutinka nė su logika, nė pagaliaus su Kristaus mokslu, ir jeigu jau uždėti aštrią cenzurą ant atsiunčiamų į mus redakciją raštų, tai tik ne ant raštų, suteikiančių skaitytojams teisingas žinias, parašytų nuosekliai (logiškai) ir paremtų ant teisingų žmoniškų pamatų.

*) Skaityk: „Litwa pod względem przesładowania w niej kościoła szczególnie w dyecezyi wilenskiej od roku 1863 do 1872“ Poznan. Nakładem księgarni J. K. Zupanskiego 1872. „Aplinkraštis kun. Petravyčiaus.“

**) Žr. „Kunigai — bažnyčios atskalonai“ (Ukininkas“ 1902 N 7)

***) Žr. „Apskelbimas kun. Saparos“ („Varpas“ N 6—7 š. m.) „Platinimas Dievo žodžio Lietuvoj“ („Ukininkas“ N 4—5 š. m.)

Atsakymai.

J. K. K-ams. Garsinti „Paaikškinimą apie loiteriją 1898—1899 metų“ išrandame už nepraktišką daiktą, todėl padedame jį į savo arkvą. Atskaitoj už 1898 m. ženkle „Liot“, nėra, tik yra: „nuo Lt—250, 56 mk.“

„Kaziui.“ Tamsta per daug nuo mus tikiesi. Jeigu ir būtų kam parašyt brošūrėles apie pakėlimą sienpiningių, apie užsilaikymą laike politiško kvotimo ir kt., tai kur imti pinigų tokiems reikalams? Mēs vos tik teištenkame pinigų laikraščiams išleisti: sodiečiai aukų mums veik visiškai neprisijūnia. — Atsisaukimų lipdymas turės likt nesutvarkytas, kol nebus ryšio tarp kuopų ir tėvynės mylėtojų: mēs galim tuo tarpu tik užsiimti raštų (atsisaukimų) išleidimu, o ne jų platinimu.

Aušrinėl. Fotogr. p. V. - V gavome. Ačiu. Jo biografiją talpint nėra reikalo, bet aprašinėt jo nusidėjimus prieš mūsų tautą butinai reikalinga.

Iš atėjusių į mus Red. raštų išsiųsta:

Į Ameriką: „Sėkla išdygo ir išbujojo“ — *Liepuko*, „Laudnos dienos, liudni laikai“ — *Liepuko*, „Zandaras ir lietuvis“ — *Liepuko*; „Trumpos žinios ir aparsinimai“; Eilės: „Vertimas kuniguos“ — *Kr.* „Mirtis lietuvių ištremto Gudijon“ — *Tilviko*, „Noras“ — *Barzdylos*, „Kasdien ant dangaus vis platesnė migla“ — *J. Galinio*, „Lietuvaitėms“ — *Liepuko*.

Darb. Balsui: Eilės: „Vargas“ — *Tilviko*, „Tėvyniški balsai“ — *Liepuko*, „Draugams“ — *J. Barzdylos*.

Tav. Sargui. „Valščių raštininkai“, „Ant rinkos“ — *Žaibo*, „Cirkularius Zarasų isprovininko“, Eilės: „Lietuvos gražybė ir vargai“, „Pavasaris“ — *Liepuko*, „Sodiečio atsiduksėjimai“, „Brangus Lietuvos vardas“ — *Liaukiančio*. „Ant kranto Dubisos“ — *J. L. Jaunosios mergelės* — *M-lės*.

Redakcijoj lieka: „Kas tie per bedieviai ir kur jie yra“ — „Varpo“ ir „Ukininko“ *Skaitytojo*; „Apvaikiščiokime lietuvišką šventę“, „Motėrų vėjų nepapusi“ — *Tarp-ko*; „Pasaka apie juodą vabalą“ — *Vetniaragio*; „Sauksmas ir keiksmas“ — *Aniolo*; „Atminčiai a. a. V. Kudirkos“ — *A. Meškaus*; „Savi namai“, „Svetur“ — *M.* „Atsilankymas žemaičiuose“ — *V. Spraulio*. „Aplankymas Vilniaus“ — *Liepuko*, „Maloni Lietuvaitė!“ — *Laukinio*. 2 Prašymai Lygumų parapijos; „Neįveikiama byla“, Gubernatorius važiuos, „Girtuoklystės pasekmės“, „Tikrasis atspėjimas“ — *Griežtelės*; Eilės: „Vyturėlis“, „Draugams“, „Žiema“ — *Liepuko*. „Vėpėjos daina“ — *Ručiuokės*. „Kame mano kaltė“, „Ką mylėti“, „Pas sieną kalėjimo“ — *Tilviko*; „Bitutė“, „Arklys ir ožys“ — *V. Spraulio*.

Užtėmytos klaidos.

Ant pusl. 95: 14-oj eilėj nuo apačios parašyta „be banderotės; turi but „be banderolės;“ 13-oj eilėj parašyta „šapki dolai,“ turi but „šapki doloi.“

Naudingos ir smagios pasiskaityt knygelės.

1. Naudingi skaitymai iš prigimties mokslo su daugeliu paveikslėlių	30 kap.
2. Iš kur akmenys ant mūsų laukų atsirado (su paveikslėliais)	20 "
3. Saulės ir mėnesio aptemimai (su paveikslėliais)	20 "
4. Pirmutinė pašalpa umai susirgus: teipogi gėralai alkogolin. ir taboka	15 "
5. Kapai didžiū kunigaikščių ir karaliū Vilniuje	15 "
6. Gaio mašinos ir gelžkeliai (su paveikslėliais)	10 "
7. Pamokinimas, kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones, pagedusių šunų aprietus	6 "
8. Džiova ir kaip nuo jos apsisaugoti	6 "
9. Patarmės moterims, kurios nori but sveikos	10 "
10. Trumpa šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo anų atsiginti	10 "
11. Tris pamokslai apie gaspadorystę dėl gaspadorių sodiečių (antra laida)	15 "
12. Bulvių vaisinimas	15 "
13. Žaibas ir griaustinis (su 21 paveikslėliu)	20 "
14. Apie Joną Gutenbergą ir apie tai, kaip žmonės rašymo ir spaudos išsimokė (su 10 paveikslėliu)	20 "
15. Kas tai yra dirbama žemė, kaip ji atsirado, kokie yra jos skyriai ir kaip anuos pažinti	15 "
16. Epiktėto aforizmai su pridėjimu keleto skyriū iš jo „Prunatavimų“	15 "
17. Trumpa geometrija	50 "
18. Ukiškos draugystės įvairiuose kraštuose	10 "
19. Parinktos lietuviškos dainos pagal Antaną Juškevičių	6 "
20. Kaip apsireiškia gyvastis žmogaus kune (su 35 paveikslėliais)	15 "
21. Tekinimo amatas (su 47 paveiksl.)	15 "
22. Avizų auginimas (su 8 paveiksl.)	10 "
23. Vienas iš mūsų tur apšvesti	10 "
24. Nekurie amatai (su 43 paveiksl.)	20 "
25. Įrankis dėl pagerinimo ir sutaisymo šosiejinių ir paprastų kelių (su 40 paveiksl.)	15 "
26. Gyvenimas šv. Kazimiero (su 3 paveiksl.)	10 "
27. Givenimo džiaugsmas. Pagal Lebboką P. N. sutaisita	30 "
28. Ką ir kaip nekurie amatininkai dirba	20 "
29. Trumpa visuotina istorija. I dalis. Senovės istorija	20 "
30. Savišelpystė	30 "
31. Sofokles. Antigona (tragedija). Vertė J. Š.	20 "
32. Pirmą pagelbą nelaiminguose atsitikimuose	40 "

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

Apgarsinimai.

Rinkite pasakas

padavimus, burtus, misles, priežodžius, senovės dainas ir kt.
ir siųskite ant adr.

Dr. Basanovicz à Varna

Bulgarie.

„Lietuva.“

Sanvaitinis laikraštis,

išeina kas petnyčia Chicago, Ill., Šiaurinėj Amerikoje;
taipina savyj daug moksliskų straipsnių ir paduoda svarbiausias žines iš viso pasviečio. Prenumerata ant metų:
Amerikoje dol. 2, Europoje dol. 3, arba 6 rub.

„Lietuva“ išleidžia moksliskas knygas, tarp kurių
yra svarbiausios Etnologija, Geografija, Mokslas
apie žemę, Senų gadynių išnykę sutvėrimai,
Žodynas lietuviškos ir angliškos kalbų ir kt.

Laikraštį „Lietuva“ ir virš minėtas knygas galima
gauti pas:

M. Saunus, Tilsit, Fabrikstr. 27.

Ostpreussen. Germany,

arba pas išleistoją:

A. Olszewski, Sub-Station 60,
Chicago, Ill. North-America.

81. 827. 15